

---

# *Jaarverslag*



# 2001

*Low-end versie*

## 1. Inleiding

- 1.1 Internationale ontwikkelingen **4**
- 1.2 Expertisecentrum Culturele Vakken en ICT **5**
- 1.3 Uitgeverij **5**
- 1.4 De Waag **5**
- 1.5 Organisatie **5**
- 1.6 Artist in Residence **5**
- 1.7 Publiek en participatie **6**
- 1.8 Financiën **6**

## 2. Programmalijnen

- |   |                                      |  |   |
|---|--------------------------------------|--|---|
| 2.1 <i>Creative Learning</i>                                      | 2.2 <i>Interfacing Access</i>        | 2.3 <i>Public Research</i>                               | 2.4 <i>Sensing Presence</i>   |
| 2.1.1 Expertisecentrum voor Culturele Vakken en ICT <b>8</b>      | 2.2.1 PILOOT <b>12</b>               | 2.3.1 Medialounge.net <b>16</b>                          | 2.4.1 KeyWorx en KeyStroke <b>24</b>                                  |
| 2.1.2 Kennisarchipel Teylers Museum <b>8</b>                      | 2.2.2 Linker <b>13</b>               | 2.3.2 Debat Elektronische Gemeenschapsdiensten <b>16</b> | 2.4.2 KeyJ <b>25</b>  |
| 2.1.3 Kidseye bij KIT Kindermuseum <b>8</b>                       | 2.2.3 Verhalentafel <b>13</b>        | 2.3.3 The Killer (Application is People) Club <b>17</b>  | 2.4.3 Loopfinder <b>25</b>  |
| 2.1.4 Solar Park <b>9</b>   | 2.2.4 Text FM <b>14</b>              | 2.3.4 Kabinet Online <b>17</b>                           | 2.4.4 Sensorlab <b>25</b>   |
| 2.1.5 Gouden @penstaart <b>9</b>                                  | 2.2.5 Website Waag Society <b>14</b> | 2.3.5 Internetafdeling Publieke Omroep <b>17</b>         | 2.4.5 Theatrum Digitalis <b>25</b>                                    |
| 2.1.6 Demi Dubbel on Tour <b>9</b>                                | 2.2.6 MMLabs <b>14</b>               | 2.3.6 Vereniging Open Domein <b>18</b>                   | 2.4.6 Global Stage – Workshops <b>26</b>                              |
| 2.1.7 Demi Dubbel onderzoeksrapport <b>9</b>                      | 2.2.7 Computheek <b>14</b>           | 2.3.7 MMBase Developers bijeenkomst <b>18</b>            | 2.4.7 Hot Wired Live Tap, Banff Centre for the Arts, Canada <b>26</b> |
| 2.1.8 Linker <b>10</b>  | 2.2.8 Drepels Weg! <b>15</b>         | 2.3.8 Oprichtingsvergadering Indymedia.nl <b>18</b>      | 2.4.8 BEK Festival, Bergen, Noorwegen <b>26</b>                       |
| 2.1.9 Stichting Mixt <b>10</b>                                    | 2.2.9 Concertgebouw <b>15</b>        | 2.3.9 No New Round Radio <b>18</b>                       | 2.4.9 Hogeschool voor de Kunsten, Amsterdam <b>26</b>                 |
| 2.1.10 Novib <b>10</b>  | 2.2.10 Centraal Museum <b>15</b>     | 2.3.10 Radio Brussel <b>18</b>                           | 2.4.10 Global Stage – Wiretap <b>26</b>                               |
| 2.1.11 Kinderkusthal Villa Zebra <b>10</b>                        | 2.2.11 Oude Kerk <b>15</b>           | 2.3.11 Sarai – Waag Society Exchange <b>19</b>           | 2.4.11 Global Stage – Kunstacademies <b>26</b>                        |
| 2.1.12 Haardvuursessies Ministerie van OCenW <b>11</b>            | 2.2.12 Seniorwatch <b>15</b>         |  | 2.4.12 Global Stage – Enjoy Yourself <b>26</b>                        |
| 2.1.13 Poetry International <b>11</b>                             |                                      |  | 2.4.13 Global Stage – Performances <b>27</b>                          |
| 2.1.14 Probiblio <b>11</b>  |                                      |  | 2.4.14 Lost and Found <b>27</b>                                       |
| 2.1.15 Oranjewoud Game <b>11</b>                                  |                                      |  | 2.4.15 The Anatomy of Wired Music <b>27</b>                           |
| 2.1.16 SKVR portfolio <b>11</b>                                   |                                      |  | 2.4.16 RADICAL Lab <b>28</b>  |
| 2.1.17 Stichting Voorzieningsfonds Beeldend Kunstenaars <b>11</b> |                                      |  |   |
| 2.1.18 On line club M&I managers <b>12</b>                        |                                      |  |   |

## 3. Waag Uitgeverij

- 3.1 Metatag **31**
- 3.2 Sarai Reader **31**
- 3.3 Toekomstige uitgaven **31**

## 4. Waag Faciliteiten

- 4.1 GigaPort **33**
- 4.2 Centraal Station **33**
- 4.3 Experimentele server **33**
- 4.4 Cyburg **33**
- 4.5 Theatrum Anatomicum Digitalis **33**

## 5. Presentaties, pers en publieksbereik

- |  |   |  |  |
|--|---|--|--|
| 5.1 <i>Creative Learning</i>                                 | 5.3 <i>Public Research</i>  | 5.4 <i>Sensing Presence</i>                                  | 5.5 <i>Waag Presentaties Algemeen</i>  |
| 5.1.1 Kidseye at KIT <b>36</b>                               | 5.3.1 Medialounge.net <b>38</b>   | 5.4.1 Sensorlab VIRMA <b>39</b>                              | 5.5.1 Lustrumviering <b>40</b>   |
| 5.1.2 Solar Park <b>36</b>                                   | 5.3.2 Debat Elektronische Gemeenschapsdiensten <b>38</b>                      | 5.4.2 Theatrum Digitalis <b>39</b>                           | 5.5.2 Amsterdam Breedband Knooppunt <b>41</b>                                |
| 5.1.3 Gouden @penstaart <b>36</b>                            | 5.3.3 MMBase ontwikkelaars <b>38</b>  | 5.4.3 Global Stage – Workshops Hot Wired Live Arts <b>39</b> | 5.5.3 ICT en Sociaal Economische Vernieuwing in Amsterdam Zuidoost <b>41</b> |
| 5.1.4 Demi Dubbel <b>37</b>                                  | 5.3.4 Killerclub – World-Information.org <b>38</b>                            | 5.4.4 BEK Festival <b>40</b>                                 | 5.5.4 GigaPort Meeting of the Minds <b>41</b>                                |
| 5.1.5 Stichting Mixt <b>37</b>                               | 5.3.5 Killerclub – Post Hackers At Large <b>39</b>                            | 5.4.5 Global Stage – Wiretap <b>40</b>                       | 5.5.5 Adviseurs Award Kunst & Zaken <b>41</b>                                |
| 5.1.6 Waag Expertisecentrum / Haardvuursessies OCW <b>37</b> | 5.3.6 Killerclub – Patenten <b>39</b>   | 5.4.6 Enjoy Yourself <b>40</b>                               | 5.5.6 Rondleiding Bosch Film <b>41</b>                                       |
| 5.1.7 Probiblio <b>37</b>                                    | 5.3.7 Kabinet Online <b>39</b>  | 5.4.7 Lost & Found <b>40</b>                                 |  |
| 5.1.8 Online Club <b>37</b>                                  | 5.3.8 Opening Sarai <b>39</b>   |  |  |
| 5.2 <i>Interfacing Access</i>                                | 5.3.9 Seminar International Institute for Cultural Development IICD <b>39</b> |  |  |
| 5.2.1 PILOOT <b>37</b>                                       | 5.3.10 Hackers At Large (HAL) 2001 – Sarai Presentatie <b>39</b>              |  |  |
| 5.2.2 Linker <b>37</b>                                       | 5.3.11 CODE 2001 Conferentie – Sarai Presentatie <b>39</b>                    |  |  |
| 5.2.3 Verhalentafel <b>37</b>                                |   |  |  |
| 5.2.4 Text FM <b>37</b>                                      |   |  |  |
| 5.2.5 Website Waag Society <b>38</b>                         |   |  |  |
| 5.2.6 MMLabs <b>38</b>                                       |   |  |  |
| 5.2.7 Seniorwatch <b>38</b>                                  |   |  |  |

# *1. Inleiding*

# *Vijf jaar ontwikkeling van sociaal relevante software en interfaces*

**Op 21 juni vierde Waag Society /Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media haar vijfjarig bestaan. Het werd een vrolijke en optimistische dag waarbij honderden gasten op bezoek kwamen om recente projecten te bekijken, te spelen met het besturen van videobeelden via hun telefoon en met ons het glas te heffen op het eerste jubileum. Het vijfjarig bestaan is ook aangegrepen om een naamswijziging door te voeren. De Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media heeft nu als roepnaam Waag Society. Deze verkorte naam kan zowel in de Nederlandse context, als in een internationale context gebruikt worden. De naam 'Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media' blijft behouden in de stichtingsnaam en zal ook als subtitel worden gebruikt.**

In de afgelopen vijf jaar heeft Waag Society een nieuw terrein ontgonnen: het onderzoeken en ontwikkelen van sociale en culturele software en interfaces. Dat heeft veel voeten in de aarde gehad. Nog steeds realiseren te weinig mensen zich dat technologie niet waardenneutraal is, maar een bepalende factor is voor de samenleving waarin we leven.

Het resultaat van dit onderzoek en de toepassingen waartoe het leidt, zijn veelbelovend. Projecten die een aantal jaren terug nog onhaalbaar leken, blijken nu groot enthousiasme teweeg te brengen. Zo staan scholen in de rij om het project Demi Dubbel te kunnen spelen en zijn er steeds meer instellingen en mensen die PILOOT, de communicatie-omgeving voor mensen met een verstandelijke beperking, willen gebruiken. Het gaat bij deze pro-

jecten niet alleen om innovatieve toepassingen, maar ook om de verandering die het teweeg brengt in de organisatie van de communicatie. Uit de praktijkvoorbeelden blijkt dat het langdurig aandringen op verandering van attitude ten opzichte van technologie uiteindelijk resultaat afwerpt.

Waag Society heeft sinds haar bestaan gestaag gewerkt aan innovatieve toepassingen en heeft geïnvesteerd in kennis rond communicatie, cultuur en technologie. Naar die kennis blijkt nu een grote vraag te zijn. Voor velen leek internet samen te vallen met een potsierlijke jacht naar geld. Het bouwwerk rond de nieuwe economie is vorig jaar met enorme vaart ineen gestort. Dat heeft de lucht geklaard. De jacht op geld, de drang naar snelle expansie en de algehele kortzichtigheid is voor een belangrijk deel van het toneel verdwenen.

Uit initiatieven van de overheid blijkt de aandacht voor de maatschappelijke betekenis van Informatie en Communicatie Technologie. Zo bestaat er sinds kort een fonds voor broedplaatsen, werd er onderzoek gedaan naar publieke diensten, is er een samenwerking tot stand gekomen tussen kunstfondsen rond nieuwe media en zijn er een aantal expertisecentra voor ICT en het onderwijs opgericht.

Ook in de culturele sector is een doorbraak gekomen. Met de financiering van een driejarige aansluiting van Waag Society, V2\_lab en het Virtueel Platform op de breedbandinfrastructuur GigaPort, heeft het Ministerie van OCenW een cruciale stap gezet in de erkenning van het innovatie- en R&D-potentieel dat in de cultuursector aanwezig is. Door de aansluiting op de hoogwaardige onderzoeksomgeving, krijgen, naast de academische wereld en het bedrijfsleven, nu ook de medialabs toegang tot de kennisinfrastructuur en wordt daarmee samenwerking op gelijkwaardig niveau mogelijk.

In 2001 hebben Waag Society en V2 verkennende gesprekken gevoerd over een nauwere samenwerking en een verdergaande professionalisering van de Onderzoek en Ontwikkelingsactiviteiten. Dit heeft geresulteerd in het plan voor het Intermedia Lab. Het Intermedia Lab onderzoekt in concrete projecten interdisciplinaire werkvormen en methodieken die tot kwalitatief betere interactieve toepassingen leiden. Het Intermedia Lab ontwikkeld een platform waar studenten van Technische Universiteiten en studenten van ontwerp- en kunstopleidingen samen leren werken.

Het Intermedia Lab projectplan is samen met het Fantasia plan van het Virtueel Platform ingediend bij de ICES/KIS regeling. Het heeft een positieve beoordeling gekregen. In 2002 zal aan dit plan verder worden gewerkt.

## **1.1 INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN**

De investeringen in het internationale netwerk van de afgelopen jaren hebben in 2001 geleid tot twee omvangrijke, meerjarige projecten.

Allereerst is het uitwisselingsprogramma Waag Society–Sarai van start gegaan met een serie workshops en een conferentie over het publiek domein. Sarai is een nieuwe-mediacentrum in Delhi, India. In dit driejarige uitwisselingsprogramma wordt praktische kennis over het ontwikkelen van sociale software uitgewisseld en samengewerkt aan de strategische vraagstukken rond participatie. Sarai en het uitwisselingsprogramma worden mede gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

In het Europese project RADICAL worden culturele medialabs en de zogenaamde 'creative industry' samengebracht met technologiebedrijven en andere partijen uit het bedrijfsleven. Centraal staat de vraag hoe de innovatieve potentie van de cultuur en de kunsten een bijdrage kunnen leveren aan de technologische ontwikkelingen. In een aantal bijeenkomsten, seminars en *hands-on labs* wordt software geanalyseerd, mensen uit diverse disciplines bijeengebracht en beleidsadviezen geschreven ten behoeve van de innovatieprogramma's van de Europese Commissie. RADICAL wordt mede gefinancierd door de Europese Commissie in het kader van het IST programma.

Andere internationale activiteiten hebben zich geconcentreerd rond de Hybrid Medialounge, waarvan in samenwerking met het Virtueel Platform en de European Cultural Backbone een *low-end* versie tot stand is gekomen, en de in het lab van de Waag ontwikkelde performance-toepassing KeyStroke. KeyStroke heeft internationaal bereik gekregen doordat het is ingezet bij workshops, conferenties, performances en festivals wereldwijd.

## 1.2 WAAG SOCIETY EN HET EXPERTISE-CENTRUM CULTURELE VAKKEN EN ICT

De expertise die Waag Society in de afgelopen jaren heeft opgebouwd rond nieuwe media, educatie en cultuur, heeft ertoe geleid dat Waag Society door het Ministerie van Onderwijs, directie ICT is benoemd tot Expertisecentrum voor Culturele Vakken en ICT. De werkzaamheden zullen bestaan uit: advies, documentatie en kennisverspreiding in de vorm van publicaties. De programma's van het Expertisecentrum voert Waag uit binnen de programmalijn Creative Learning.

## 1.3 UITGEVERIJ

Waag Society vindt het belangrijk dat de uitkomsten van het onderzoek en de praktijkervaringen in publicaties onder de aandacht worden gebracht, maar heeft daar in het verleden geen middelen voor gehad. Het vijfjarig bestaan van Waag Society is een goede gelegenheid geweest om de publicatie Metatag te presenteren. Metatag bevat reflecties op de praktijk en het onderzoeksveld van Waag Society en bevat artikelen over o.a. interactie ontwerp, publiek domein, sociale software en educatie.

In het kader van het uitwisselingsprogramma Waag Society–Sarai is de reader 'Public Domain' verschenen. De reader wordt internationaal verspreid en is in India een van de eerste uitgaven die betrekking heeft op dit thema.

Een van de problemen waar Waag Society op is gestuit is het ontbreken van een effectief distributienetwerk voor titels op het gebied van nieuwe media, technologie en cultuur. In 2001 heeft Waag Society het initiatief genomen om met een aantal partijen, uitgevers en distributeurs gesprekken aan te gaan over een mogelijke samenwerking op dit terrein.

## 1.4 DE WAAG

Halverwege 2001 heeft de tot dan toe in de Waag gevestigde Stichting Lezen nieuwe huisvesting gevonden. De medewerkers van Waag Society die door ruimtegebrek waren uitgeweken naar een 'dependance', het West-Indisch Huis, konden daardoor weer terugkeren.

Door het vertrek van Stichting Lezen heeft stichting Waag Society /Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media nu zowel de eerste als de tweede etage volledig in gebruik.

Door het grondbedrijf zijn een aantal noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan het dak uitgevoerd.

## 1.5 ORGANISATIE

De organisatie is ook 2001 gegroeid. Met gemiddeld 26 fte's heeft Waag Society een aanzienlijke omvang gekregen. Dat heeft geleid tot een aantal wijzigingen in het management, waaronder het aantrekken van een directie assistent en de centrale functie van de operations manager. De eindverantwoordelijkheid ten opzichte van de programmalijnen is versterkt.

Op het gebied van secundaire arbeidsvoorwaarden zijn de voorbereidingen getroffen voor een pensioenregeling. Deze is op 1 januari 2002 in werking getreden. Het pakket is verder uitgebreid met een spaarloonregeling, PC-privé, een fietsvergoeding en algemene onkostenvergoedingen.

Waag Society heeft afscheid genomen van Emilie Randoe. Zij heeft een belangrijke rol gespeeld in het opbouwen van de educatieve projecten. Zij blijft verbonden aan de Waag als voorzitter van de adviesraad van het Expertisecentrum. Met de aanstelling van Henk van Zeijts als nieuw hoofd van Creative Learning is een waardig opvolger voor haar gevonden.

## 1.6 ARTIST IN RESIDENCE

Afgelopen jaar heeft Graham Harwood als gastkunstenaar gewerkt aan het project Linker on line, Text-FM en een serie workshops in Amsterdam Zuidoost. Zijn benadering van cultuur en software heeft veel verwantschap met Waag Society. Dat is

ook het uitgangspunt voor de invulling van het Artist in Residence-programma. Harwood heeft een belangrijke rol gespeeld in de relaties met Amsterdam Zuidoost en het multiculturele vraagstuk.

### **1.7 PUBLIEK EN PARTICIPATIE**

Voor een onderzoek- en ontwikkelingsorganisatie als Waag Society zijn de begrippen die door het Ministerie van OCenW gehanteerd worden voor het meten van de effectiviteit van culturele instellingen niet echt toepasbaar. Het begrip 'bezoeker' is slechts ten dele relevant. Naast bezoekers van de door ons georganiseerde evenementen, heeft Waag Society te maken met kennisdisseminatie op beurzen en congressen, met indirecte deelnemers via de toepassingen die we voor derden hebben gemaakt en met een adviespraktijk voor culturele instellingen, het onderwijs, de zorg en de overheid. Daarbij maken we onderscheid tussen 'fysieke' bezoekers en 'virtuele' bezoekers (dat zijn deelnemers aan on line projecten).

Waag Society heeft een groot aantal mensen bereikt met haar activiteiten. Waag Society is met 62.599 mensen in contact geweest. 6.873 daarvan zijn fysieke bezoekers, deelnemers, sprekers en performers. 55.726 zijn virtuele gebruikers en deelnemers van websites, adventures, on line clubs en journals.

### **1.8 FINANCIËN**

Waag Society heeft het jaar met een positief resultaat kunnen afsluiten. Daarmee is een begin gemaakt om het tekort uit voorgaande jaren in te lopen. Een nadere toelichting is te vinden in de appendix met de financiële verantwoording.

---

# 2. *Programma- lijnen*

2.1

## Creative Learning

**Creative Learning put inspiratie uit de populaire kindercultuur en uit onderwijskundige stromingen als producerend leren en ontwikkelingsgericht onderwijs. Het voornaamste werkterrein van Creative Learning is het ontwikkelen van projecten waarin de verbinding kan worden gelegd tussen de formele leeromgeving van de school of opleiding en de informele leeromgevingen daaromheen, zoals culturele instellingen, evenementen, festivals en het sociale netwerk van de lerende mens in de informatiesamenleving.**

De door Waag Society opgebouwde expertise ligt in het ontwikkelen en implementeren van on line omgevingen waarin gebruikers op een toegankelijke manier in een veelheid van mediatypen, zoals tekst, digitale tekeningen, audio en video, een bijdrage kunnen leveren aan ons gemeenschappelijke digitale erfgoed. Het streven van Waag Society is om toepassingen te ontwikkelen vanuit het perspectief van de leerling als mediaproductent, in plaats van als passieve consument van informatie. Daarnaast is door Waag Society een nationaal en internationaal netwerk van partners en opdrachtgevers opgebouwd.

### 2.1.1 CREATIVE LEARNING /EXPERTISE-CENTRUM VOOR CULTURELE VAKKEN EN ICT

In het najaar van 2001 is Waag Society door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aangewezen als Expertisecentrum voor Culturele Vakken en ICT. De taken van het Expertisecentrum zijn het adviseren van het ministerie, culturele en onderwijsinstellingen over de integratie van ICT in het onderwijs, het bijeenbrengen en verspreiden van kennis over dit onderwerp en het verrichten van onderzoek en ontwikkeling ten behoeve van de

gedistribueerde leeromgeving. De activiteiten van het Expertisecentrum vallen onder de programma-lijn Creative Learning.

---

## Onderzoek & Ontwikkeling

### 2.1.2 KENNISARCHIPEL TEYLERS MUSEUM

Najaar 2001 heeft Waag Society een start gemaakt met het zogenaamde Kennisarchipel-project in opdracht van Teylers Museum in Haarlem. Dit bestaat uit onder meer de ontwikkeling van een omvangrijke innovatieve website waarop de collectie wordt ontsloten, een digitale leestafel met 10 computers en een *adventure game* voor jongeren. De leestafel, die het hart van het project vormt, wordt geplaatst in een nieuwe vleugel van het museum. De opening is gepland in november 2002.

In de eerste fase van de Kennisarchipel is in een interne workshop gebrainstormd over de uitgebreide inhoudelijke analyse van de website, waarna een gedetailleerde *flow-chart* ontwikkeld kon worden en *look-and-feel* schetsen van de site. Tevens zijn in deze eerste fase voorstellen gedaan aan Teylers Museum over de integratie van een webwinkel in de website. Het concept voor de Kennisarchipel werd verder ingevuld, en er werd een voorstel voor het technisch onderhoud aan de hard- en software van de Kennisarchipel geschreven.

### 2.1.3 KIDSEYE BIJ KIT KINDERMUSEUM

Vanaf 1998 is door Waag Society gewerkt aan KidsEye, een on line redactionele omgeving (ofwel *journal*) waarin kinderen van 8 tot 12 jaar hun eigen bevindingen kunnen publiceren in tekst en beeld. De applicatie dient als ondersteunende internetdienst bij media-educatie en culturele vorming. KidsEye wordt ingezet tijdens (culturele) festivals, evenementen of ter ondersteuning van processen als jurering op bijv. scholen. KidsEye heeft twee interfaces: één waarin kinderen toegang krijgen tot een redactielokaal en één waarin iedereen de KidsEye krant kan lezen.

Voor het KIT Kindermuseum werd een speciale versie van KidsEye gemaakt, ter begeleiding van de tentoonstelling Paleisgeheimen over het Ashanti koninkrijk van Ghana. De KidsEye journal is geïntegreerd in het Anansiweb, de website van de tentoonstelling. De kinderen die de tentoonstelling bezoeken krijgen een code mee naar huis waarmee ze kunnen inloggen op het Anansiweb. Ze kunnen thuis of op school meeweven aan het web van de spin Anansi door onder meer een Adinkradoek te ontwerpen, een persoonlijke trommelboodschap te maken of een bericht te sturen aan één van de medewerkers van de tentoonstelling. KidsEye heeft in 2001 ruim 15.000 gebruikers gehad.



#### 2.1.4 SOLAR PARK

In opdracht van Technika Tien Nederland is door Waag Society een website voor kinderen gebouwd over zonne-energie. De projecten van Technika Tien zijn erop gericht om de belangstelling van meisjes voor techniek te wekken en verder te ontwikkelen.

De website is opgezet als een speel- en ontdekkingsgeving waarin de jonge bezoeker zelf actief de principes van zonne-energie te weten kan komen. Door zelf online proefjes te doen met licht kom je alles te weten over de mogelijkheden en voordelen van deze vorm van energie. Er is een landschap waarin de zon en bewolking zijn te besturen, er zijn spelletjes, een quiz en een screensaver.

---

## Programma & Evenementen

#### 2.1.5 GOUDEN @PENSTAART

Met een Gouden @penstaart is de beste kinderwebsite en -cd-rom van het jaar 2001 bekroond. Waag Society en Stichting Lezen stellen zich bij de Gouden @penstaart ten doel om de leesvaardigheid en de kwaliteit van het aanbod op het gebied van nieuwe media te bevorderen. Andere doelstellingen zijn het stimuleren van gezamenlijke kennisverwerving, het aanmoedigen van kinderen om kritisch te oordelen, en de ontwikkeling van een keurmerk voor hoogwaardige nieuwe mediaproducten voor de doelgroep.

De Gouden @penstaart wil kinderen serieus nemen in hun meningen met betrekking tot nieuwe media. Daartoe worden kinderjury's ondersteund en begeleid in hun meningsvorming over producten voor hun leeftijdsgroep. De prijs is in 2001 voor het derde achtereenvolgende jaar georganiseerd. Daartoe is een breed samenwerkingsverband opgezet, met naast Stichting Lezen, Pedagogische Academies, basisscholen, boekhandels, uitgeverij en makers van nieuwe mediaproducten gericht op kinderen.

##### *Voorjury*

Een verschil met eerdere jaargangen was dat naast media-experts nu ook kinderen zitting hadden in de voorjury. Deze stelde een shortlist samen van acht cd-roms en twaalf websites.

##### *Jurering*

Op zeven Pedagogische Academies voor het Basisonderwijs door het hele land kwamen daarna kinderjury's uit groep 7 en 8 bijeen. Zij werden begeleid in het formuleren van hun mening door leraren in opleiding. Om continuïteit van de opgebouwde expertise te bewaken, is gekozen om te werken met PABO's die ook in 2000 bij de Gouden @penstaart betrokken waren. De jury's legden hun keuzes vast met behulp van speciaal ontwikkelde jureringsoftware. De vraagstelling van het digitale

juryformulier is dit jaar aangepast om een betere aansluiting te waarborgen bij de beoordelingscriteria. Van de jureringdagen werd verslag gedaan op de website van de Gouden @penstaart. Naast reportages van het jureringproces bevat deze ook achtergrondartikelen over media-educatie. Ook nieuw in deze editie was de introductie van een mailinglist, waarop de deelnemers elkaar op de hoogte hielden van ontwikkelingen in het proces rond de jurering.

##### *Uitreiking*

Op de dag van de prijsuitreiking is een debat georganiseerd onder leiding van Bamber Delver (de Kinderconsument) tussen delegaties van kinderjury's en de makers. De winnaars van 2001 zijn Uitgeverij Halloween met de cd-rom 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet: in het spookhuis', en Uitgeverij IJsfontein met de website 'Kidsonline' voor de NCRV. De winnaars ontvingen naast een bronzen beeldje ook het juryrapport waarin reacties op alle deelnemende cd-roms en websites in woord en beeld is verwerkt. De winnende cd-rom is voorzien van een sticker 'Winnaar Gouden @penstaart 2001'. Op de winnende website is een banner geplaatst.

#### 2.1.6 DEMI DUBBEL ON TOUR

Demi Dubbels Teletijdmachine is een project voor leerlingen van groep 7 en 8. Het bestaat uit vier componenten: een internet *adventure*, beeldende opdrachten buiten de computer, een toneelstuk en theaterworkshops. Na eerste presentaties in 1998 en pilots in 1999, is Demi Dubbel in 2000 voor het eerst uitgevoerd op Amsterdamse basisscholen. In samenwerking met Stichting Kunstweb is het *mixed media adventure* Demi Dubbels Teletijdmachine in 2001 uitgevoerd op 14 basisscholen in de Amsterdamse regio, met deelname van 490 kinderen. De uitvoering van Demi Dubbel is in handen van Stichting Kunstweb. De financiering kwam tot mede tot stand met een subsidie van het SENTER programma voor ICT & Cultuur.

Het blijkt dat het enthousiasme over Demi Dubbel zeer groot is en de hoeveelheid aanvragen voor speelweken de capaciteit van Stichting Kunstweb overtreft.

Met de ontwikkeling van Demi Dubbels Teletijdmachine werden vier doelen nagestreefd, te weten:

- Een internetapplicatie ontwikkelen waarin cultuureducatie en elementen uit de populaire kindercultuur met elkaar verbonden worden;
- Recht doen aan leren als sociaal proces;
- Het creëren van een rijke leeromgeving als prototype voor leren via het internet;
- Recht doen aan verschillen in appreciatie van nieuwe media tussen jongens en meisjes.

#### 2.1.7 DEMI DUBBEL ONDERZOEKSRAPPORT

In het onderzoeksrapport 'Demi Dubbel als rolmodel' wordt nagegaan in hoeverre de missie van het project is geslaagd. Het rapport is in 2000 gepresenteerd aan het Ministerie van OCenW. Auteurs

van het rapport zijn Emilie Randoe, Hoofd Creative Learning van Waag Society, en Lot Kooyman. Eind 2001 is begonnen met redactie van het rapport om te komen tot een publicatie voor een breder publiek van geïnteresseerde professionals uit de onderwijswereld.

De uitgave zal in het voorjaar van 2002 beschikbaar komen als PDF-file op de website van Waag Society / Expertisecentrum.

### 2.1.8 LINKER

Oktober 2001 heeft er in de Arena Academy een Linker-workshop voor kinderen plaatsgevonden. De Arena Academy is een beroepsopleiding voor jongeren in Amsterdam Zuidoost, die sterk gericht is op de dienstverlenende sector. Hierin is de Linker-software gebruikt, ontwikkeld door het Engelse mediacollectief Mongrel, om de bewoners in een etnisch gevarieerd woongebied als Amsterdam Zuidoost de mogelijkheid te geven hun ervaringen uit te drukken in verhalen en statistieken. Deze eerste van een serie workshops, die doorloopt in 2002, diende er onder andere voor om Linker een grotere bekendheid te geven in Zuidoost.

Graham Harwood, een van de leden van Mongrel, werkt in het medialab van Waag Society aan een online versie van Linker. Voor deze workshop is de software in een *stand alone*-versie gebruikt.

---

## Adviezen

In het kader van het Expertisecentrum Culturele vakken en ICT heeft Waag Society adviezen uitgebracht aan culturele organisaties en onderwijsinstellingen met plannen voor educatieve internet projecten. De adviezen liepen uiteen van gesprekken met de initiatiefnemer tot meerdaagse workshops en projectondersteuning met door Waag Society ontwikkelde software.

### 2.1.9 STICHTING MIXT

Waag Society is benaderd door Stichting Mixt voor Interculturele Projecten met het verzoek om een projectplan voor een educatieve cd-rom over het onderwerp 'Tolerantie' door te lichten. Het ging daarbij met name om een analyse van de strategische keuzes en de haalbaarheid. Studenten van de HKU-opleiding European Masters of Media Art voeren het project uit.

In voorgesprekken en een workshop is nader bepaald aan welke voorwaarden de cd-rom zou moeten voldoen. Naast projectpresentaties van Waag Society, werden cd-roms van Uitgeverij IJsfontein en Uitgeverij Maxis getoond, beiden 'Director'-professionals.

### 2.1.10 NOVIB

Met het project 'Digitaal Componeren' willen de Stichting NOVIB en Stichting Kunstweb een brede

groep Nederlandse jongeren in contact brengen met andere culturen. Doel van 'Digitaal Componeren' is het vergroten van het besef bij jongeren in Nederland tussen de 12 en 18 jaar over de leefsituatie van jongeren in het Zuiden, middels digitale communicatie. Waag Society is in de initiatie en definitiefase van het plan benaderd voor advies over het gebruik van nieuwe media in het project.

Het idee is dat de jongeren digitale klank, geluid en muzieksamples uitwisselen en samen aan een muziekstuk bouwen. Onderdelen van het project zijn: workshops, een wedstrijd, een website en een digitale nieuwsbrief.

Waag Society heeft de organisatoren afgeraden het project van bovenaf ergens in Nederland te lanceren. Het creëren van interesse bij de deelnemers en een draagvlak voor de uitvoering, is essentieel voor het welslagen ervan. Ook is geadviseerd na te gaan in hoeverre partnerorganisaties in het Zuiden behoefte hebben aan communicatie met jongeren in de geïndustrialiseerde landen en of hiervoor digitale middelen ingezet moeten worden. Onderzocht moet worden of de vorm van 'Digitaal Componeren' een middel is dat bijdraagt aan het besef van de situatie in eigen land bij jongeren in het Zuiden (12-18 jaar), en aan de versterking van hun zelfvertrouwen en identiteit.

### 2.1.11 KINDERKUNSTHAL VILLA ZEBRA

In opdracht van Kinderkunsthall Villa Zebra ontwikkelde Waag Society een projectplan voor de integratie van ICT binnen de Rotterdamse locatie van de organisatie. Het ambitieuze plan is gehonoreerd met een subsidie van SENTER, het eerdergenoemde agentschap van het Ministerie van Economische Zaken, dat projecten financiert op ondermeer het gebied van technologie.

Het plan voorziet in de inrichting van een Media-lab, de opzet van een *videowall* waarop de activiteiten die elders in het gebouw plaatsvinden worden getoond, en een netwerkverbinding met het Sofia Kinderziekenhuis voor het streamen van audio en video. De doelgroep van de Kinderkunsthall zijn jongeren tussen 6 en 16 jaar, die veelal uit achterstandswijken afkomstig zijn en in het kader van het CKV-programma of na school de ruimte bezoeken.

Vanuit de Creative Learning-expertise van Waag Society is het projectplan toegespitst op het ondersteunen van de bezoekers in de rol van producent en participant. Het Medialab is uitgerust om zelf placemats en T-shirts te ontwerpen. Projecten in de wijk gaan vergezeld van workshops in de Kinderkunsthall. Het voorstel van Waag Society is om tot een uitwerking van de nieuwe-mediafaciliteiten te komen volgens de *Users as Designers*-methode. Daarbij wordt in nauwe samenspraak met de doelgroep in kleine stapjes gekomen tot een inrichting die tegemoet komt aan hun vragen en wensen.

### 2.1.12 HAARDVUURSESSIES MINISTERIE VAN OCENW

Ter voorbereiding op de komende beleidsperiode organiseerde het Ministerie van OCenW in december een aantal Haardvuursessies ten behoeve van de verkenning 'ICT na 2002'.

*Verslag van Emilie Randoe:*

«De sessie was gewijd aan het primair onderwijs. De deelnemers werd gevraagd een analyse te maken van de actuele situatie, knelpunten te inventariseren en oplossingsrichtingen uit te werken rond een zestal thema's.

Twee geluiden vielen op tijdens de sessie. Nogal wat van de aanwezigen konden zich vinden in het pleidooi van Joop Haverkort van de Stichting Rosa Scholen, voor het verder ontkokeren van het onderwijsbeleid. Met verwijzing naar advies nummer 18 van de RMO (Aansprekend opvoeden, balanceren tussen steun en toezicht) stelt Haverkort vast dat steeds meer scholen zich ontwikkelen tot een brede school of een open leercentrum. Dit betekent dat in het schoolgebouw behalve onderwijs ook zorg en welzijnactiviteiten hun intrede doen. Haverkort denkt aan de ontwikkeling van digitale portfolio's als de verbindende schakel tussen de binnen en buitenschoolse activiteiten van de kinderen.

Een tweede opvallend geluid was het advies om in de communicatie richting de scholen toch vooral het woord moeten uit het vocabulaire te schrappen. Volgens een aantal deelnemers dienen schoolleiders behandeld te worden als ondernemers, die goed in staat geacht dienen te worden om zelf te beoordelen op welke manier ICT het beste kan worden ingezet op hun school. Om te waarborgen dat ICT op de agenda blijft staan is het echter wel belangrijk dat het ministerie *good practices* blijft verzamelen en de reflectie op de ontwikkelingen organiseert. Voorts werden de schoolbesturen genoemd als de belangrijke doelgroep.»

### 2.1.13 POETRY INTERNATIONAL

Poetry International wil een internationale poëzie-site ontwikkelen. Waag Society adviseerde over het versterken van de gebruikerservaring en de gebruikersparticipatie, en het ontwikkelen van een educatief traject.

### 2.1.14 PROBIBLIO

Door Waag Society is een *masterclass* gegeven aan Probiblio, de organisatie die producten en diensten levert voor openbare bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland. Deelnemers waren professionals van bibliotheken en Probiblio. Bibliotheekmedewerkers worden steeds vaker geconfronteerd met leerlingen die informatie komen zoeken voor schoolprojecten. Deze leerlingen blijken veel behoefte te hebben aan ondersteuning bij het zoeken en vinden van informatie. Daarnaast maken beeld en digitale media steeds vaker deel uit van de kennisbronnen. Centrale vraag was: zelf het materiaal

didactiseren, of methodieken ontwikkelen waarmee de studenten zelfstandig of in groepen aan de slag kunnen.

### 2.1.15 ORANJEWOUDE GAME

Voor advies- en ingenieursbureau Oranjewoud is een plan gemaakt voor een nadere invulling van een game waarmee alle 2000 medewerkers van Oranjewoud worden uitgedaagd om hun persoonlijke digitale kloof te dichten. De nadere invulling bestond uit het maken van een beschrijving van de Nokia Game, het inventariseren van de eisen die aan de game gesteld worden en een inventarisatie van enquêteachtige applicaties die op internet gebruikt worden.

### 2.1.16 SKVR - DIGITALE PORTFOLIO

Het project 'De ontdekkingsreis op Het Schateiland' was een van de vijf winnaars van een wedstrijd uitgeschreven door het Ministerie van OCenW voor een ontwerp van 'Onderwijs in de Kennismaatschappij'.

Waag Society verleende aan een van de partners in het project, de Stichting Kunst en Vormgeving Rotterdam, een licentie voor gebruik van de Portfolio, het prototype van een digitale leeromgeving waarin deelnemers aan het project digitaal materiaal kunnen opslaan, uitwisselen en van commentaar voorzien in de vorm van notities, toegevoegde bestanden of toegevoegde webadressen.

'De ontdekkingsreis op Het Schateiland' schetst een basisschool als kenniscentrum in de Rotterdamse wijk Spangen. Door kunstvormen, maatschappelijke partners en ICT vergaand in het onderwijs te integreren, ontstaat een ontmoetingsplaats voor de wijk. Het ICT-aspect van Het Schateiland is vooral te zien aan de digitale programma's voor de basisvakken (taal, rekenen en lezen), waarmee de leerlingen hun eigen leerroute in hun eigen tempo kunnen volgen. Hun vorderingen worden bijgehouden in een digitaal portfolio, dat steeds wordt aangevuld.

'De ontdekkingsreis op Het Schateiland', die ook op de website is te volgen, bestaat uit een verhaal over Wanita, die op 30 juni 2014 beschrijft hoe haar schooltijd op Het Schateiland is geweest. Het tweede deel van de 'ontdekkingsreis' bevat de informatie ter onderbouwing van Het Schateiland.

<http://www.skvr.nl/onderwijs/schateiland/>

### 2.1.17 STICHTING VOORZIENINGSFONDS BEELDEND KUNSTENAARS

Waag Society is benaderd door de Stichting VvK/SSK, die een plan had ontwikkeld voor een uitgebreide internetdienst met ondermeer een virtuele expositieruimte en een documentatie/informatiesysteem. Klanten van de dienst zouden bestaan uit kunstinstellingen, organisaties en individuele kunstenaars. Waag Society is gevraagd een plan van aanpak op te stellen. Het concept hiervoor omvatte o.a. een contextanalyse, een

workshop en begeleiding van het offertetraject. VvK/SSK heeft uit financiële overwegingen uiteindelijk de opdracht ingetrokken.

#### 2.1.18 ON LINE CLUB M&I MANAGERS

Aan M&I managers is een licentie verleend op de door Waag Society ontwikkelde *on line club*. Dit is een besloten on line omgeving waarop leden kunnen inloggen. De club bevat mogelijkheden om bookmarks aan te leggen en van commentaar te voorzien, berichten en teksten te up- en downloaden.

---

2.2

## Interfacing Access

**De ervaring van technologie verloopt via de interface: het 'gezicht' van de technologie. In het programma Interfacing Access onderzoekt Waag Society hoe interfaces optimaal op diverse doelgroepen en diverse toepassingen kunnen worden toegesneden. Uitgangspunt daarbij is dat elke doelgroep zijn eigen interface nodig heeft, evenals elke toepassing.**

Waag Society eert het standpunt dat de input van gebruikers nodig is om tot gebruikersvriendelijke internettoepassingen te komen. In de ontwikkeling van toepassingen wordt elke fase van het ontwerptraject teruggekoppeld naar de toekomstige gebruikers. Naast gebruikersonderzoek en feedback, is design een basiselement van de intuïtieve interfaces van Waag Society. Steeds staat in ontwerpen van Waag Society de mogelijkheid voor de gebruiker om zijn eigen content te bepalen centraal.

---

### Onderzoek & Ontwikkeling

#### 2.2.1 PILOOT

In 2001 is een belangrijke stap gezet om PILOOT van prototype naar product te ontwikkelen. Daartoe is PILOOT het afgelopen jaar ontwikkeld tot een zelfstandig werkend prototype met een uitgebreidere netwerkfunctionaliteit. De toepassingsmogelijkheden van PILOOT zijn gedefinieerd als een (interactieve) agenda, een dagboek en een berichtensysteem. Een stagiaire van de Technische Universiteit Delft heeft in het kader van de toekomstige marktintroductie een nieuwe PILOOT-website gestart. Ook is een demo cd-rom geproduceerd die wordt ingezet bij de promotie van

PILOOT, en zijn een nieuwsbrief en een mailinglijst opgezet.

In samenwerking met de Technische Universiteiten van Eindhoven en Delft is een start gemaakt met respectievelijk de technische en inhoudelijke applicatieontwikkeling van PILOOT.

Studenten van de TU Eindhoven werkten in het kader van hun *software engineering*-programma aan een stabielere en schaalbare versie van PILOOT volgens de methodiek van het European Space Agency (ESA). Het resultaat bleek, ondanks de imposante omvang van de onderzoeksdocumentatie die de ESA-methode voorschrijft, fors tegen te vallen. Het studententeam kon in juni 2001 geen enkel onderdeel van PILOOT presenteren. Wel werden een *Software Requirements Document* en een *User Requirement Document* opgeleverd.

Tegelijkertijd is gestart met de organisatie van een on line PILOOT-test met Monica, een meisje met een verstandelijke handicap en twee van haar broers. Monica woont bij zorginstelling Syndion te Dordrecht. In eerste opzet was de test relatief ongestructureerd. Inmiddels hebben er twee evaluaties plaatsgevonden, waarvan alleen de tweede evaluatie schriftelijk is voorbereid en vastgelegd. Eind maart 2002 vindt een eindevaluatie plaats en wordt de PILOOT-test beëindigd. Naast de vormgeving en werking van PILOOT is in december 2001 een eerste opzet gemaakt voor de PILOOT-methode.

Met een aanvullende financiële ondersteuning van SENTER kon een serie gesprekken, presentaties en beursbezoek worden uitgevoerd. Dat heeft bijgedragen aan het ontstaan van een groot draagvlak in de zorgwereld voor PILOOT. Er zijn in 2001 specifiek gesprekken gestart met automatiseringsbedrijven, belangenverenigingen, overheden en investeerders met de bedoeling partners te vinden die willen participeren in de productontwikkeling van PILOOT.

Business Consultant Michel Simon is benaderd met de opdracht tot het vinden van financiers en partners. In de eerste fase van zijn opdracht werkte hij aan een verheldering van de kenmerken van PILOOT als product en het verkrijgen van inzicht in de markt. De focus in de marketing en communicatie verschoof daarbij van de primaire gebruikers (mensen met een verstandelijke beperking) naar de secundaire gebruikers (ouders, begeleiders en overige sociale omgeving van mensen met een verstandelijke beperking).

In de tweede termijn van zijn opdracht maakt Michel Simon een start met het opstellen van een *business model* en met de *partner search*. Kompagnie, aanbieder van ICT-hulpmiddelen voor de doelgroep van PILOOT, ondertekende een intentieverklaring om te onderzoeken of er een basis was als partners in een PILOOT BV op te treden.

Aan het eind van 2001 is de agenda voor de eerste helft van 2002 geformuleerd: het opzetten van een

gebruikersonderzoek bij ouders van mensen met een verstandelijke beperking, het uitwerken van de PILOOT-methode en het uitvoeren van een tussentijdse evaluatie van de on line test met Monica en Gert Jan. Prioriteit heeft uiteraard de voortzetting van de *partner search*.

### 2.2.2 LINKER

Linker is een softwareprogramma dat ontwikkeld is door de Engelse multiculturele groep digitale kunstenaars Mongrel. Linker bestaat uit een basisstramien met negen frames. Gebruikers kunnen binnen dit stramien op zeer eenvoudige wijze foto's, teksten, geluiden en videobeelden plaatsen en doorlinken naar ander eigen geselecteerd materiaal. Zo ontstaat een eigen beeldverhaal dat een verslag kan zijn van de woonomgeving of een familievertelling. In Groot-Brittannië, Australië, Nieuw Zeeland, de Verenigde Staten, Frankrijk en Nederland zijn workshops gehouden om de Linker-programmatuur te introduceren. De zgn. *stand alone*-versie van Linker die hiervoor is gebruikt, is gratis via het internet te verkrijgen en eenvoudig op een computer te installeren.

In 2001 werkte Graham Harwood als *artist in residence* van Waag Society en in samenwerking met Imagine IC (voorheen Beeldverzamelgebouw) aan een on line versie van Linker, die NINE gedoopt is. NINE heeft als extra's boven de *stand alone*-versie de mogelijkheid om verschillende Linker-kaarten aan elkaar te koppelen, waarmee bijvoorbeeld een beeld ontstaat van de beleving van Amsterdam Zuidoost door de bewoners, en een zoekfunctie, die de uitdijende input toegankelijk houdt. De ontwikkeling van deze software is zomer 2001 begonnen en het prototype zal voorjaar 2002 klaar zijn. Hierna wordt het NINE-programma getest in verschillende workshops.

### 2.2.3 VERHALENTAFEL

In 2001 is een samenwerkingsverband opgezet dat een pilot-project gaat uitvoeren op het gebied van interfaces voor ouderen. Het team bestaat uit kunstenaar Hans Müller, hard- & software-ontwikkelaar Michaël van Eeden, software-ontwikkelaar Tom Demeyer, designer Janine Huizenga en projectleider Aske Hopman. Zij zullen in samenwerking met de qua ICT 'vergeten' doelgroep van ouderen van 80 jaar en ouder, een prototype ontwikkelen van een meubel waarin herinneringen – beelden, geluiden en verhalen uit het verleden – opgeslagen en teruggeroepen kunnen worden.

Een van de vele uitdagingen van het project zal zijn om een interface te ontwerpen die geschikt is voor deze bijzondere doelgroep, zodat de gebruikers uiteindelijk ook zonder begeleiding de Verhalentafel kunnen bedienen. Het Twiskehuis, een verzorgingshuis in Amsterdam-Noord, is in de coalitie opgenomen als proeflocatie voor deze Verhalentafel. Na de pilotfase wil Waag Society de mogelijkheid

onderzoeken dit meubel op de groeiende markt van de ouderenzorg te brengen.

Het ontwerpteam heeft in 2001 de eerste bezoeken afgelegd aan bewoners van het Twiskehuis, resulterend in ontwerpschetsen en eerste proeven met geluidsopnames. Ook hebben er gesprekken plaatsgevonden met ouderenbegeleiders. In de tweede helft van 2001 zijn de partners bijeengebracht en zijn er medefinanciers gevonden (Amsterdams Fonds voor de Kunst, Stadsdeel Amsterdam Noord, SENTER Technologie & Samenleving). Het ontwerp-, test- en implementatietraject zal heel 2002 beslaan. De subsidiecommissie van het genoemde Technologie & Samenlevingprogramma honoreerde het project met een ex aequo 'eerste plaats' onder de aanvragers en daarmee met een maximale toekenning volgens de SENTER-reglementen.

#### 2.2.4 TEXT FM

Op uitnodiging van Waag Society verblijft de Britse mediakunstenaar Graham Harwood een jaar in Amsterdam. Harwood is lid van het multiculturele collectief Mongrel. Als individueel kunstenaar maakte hij naam met confronterende projecten over racisme en onderdrukking, die zijn aangekocht door Tate Britain en Centre Pompidou.

Als gast van Artoteek Zuidoost en Stedelijk Bureau Amsterdam werkte Harwood aan Text FM, een softwareprogramma waarbij SMS-boodschappen omgezet worden in gesproken boodschappen en uitgezonden via een radiozender. Presentaties van Text FM hebben plaatsgevonden tijdens het lustrum van Waag Society, bij de opening van de manifestatie City-a-Live door Wethouder van Cultuur Saskia Bruines en bij Public Netbase, Wenen. Aan Text FM is verder ontwikkeld door Waag Society en Public Netbase.

#### 2.2.5 WEBSITE WAAG SOCIETY

Op het lustrum van 21 juni 2001 is de nieuwe website van Waag Society gepresenteerd. Een van de doelen van de nieuwe site is het aanbrengen en verduidelijken van de onderlinge verbanden in de veelheid van Waag Society-projecten. Dit gebeurt door het aanbieden van links naar (onderling) gerelateerde projecten, medewerkers en expertisegebieden.

De nieuwe <http://www.waag.org> is uiteraard een product uit de eigen Waag Labs en doet bewust afstand van de 'eeuwige' *backward compatibility* met oudere browsersoftware. De site maakt gebruik van Flash en berust op de 4.x-standaarden. De ontwerpers en programmeurs streven hiermee bewust vernieuwing in de vorm na, met als achterliggende gedachte dat het medium nog niet 'uitontwikkeld' is en ontwerpers daar ook niet naar zouden moeten handelen. Daarbij is voor de *back end* gebruik gemaakt van MMBase, een *content management-sys-*

teem dat binnen de Nederlandse publieke omroep (met name VPRO) werd ontwikkeld en sinds maart 2000 beschikbaar is als *open source*-software.

Visueel is het ontwerp van de Waag-site 2001 geïnspireerd door het gebouw de Waag, het oudste niet-kerkelijke gebouw van Amsterdam en thuisbasis van Waag Society. Door een combinatie van fotografie en transparantie is geprobeerd dit massieve gebouw 'open te stellen' en inzicht te geven in wat zich binnen de muren afspeelt.

---

## Programma & Evenementen

#### 2.2.6 MMLABS

Multimedia labs is een initiatief van het Engelse ARTEC dat is overgenomen door Waag Society. Er is een samenwerking opgezet met het Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties, het Internationale Filmfestival Rotterdam en Submarine. De missie van MMLabs is het steunen van de ontwikkeling van innovatieve scripts, concepten en content voor interactieve multimedia programma's.

Janine Huizenga, art director van Waag Society, trad bij MMLabs op als mentor voor Marjoleine Boonstra en haar project Sa Nule. De presentatie van het project had plaats tijdens het Exploding Cinema-programma van het Internationale Filmfestival Rotterdam in februari 2001.

Sa Nule is het script voor een korte film van zeventig minuten waarin zeven mensen gevraagd wordt hun gezicht te beschrijven en te vertellen wat er in hun leven gebeurt. Het blijkt te gaan om oorlogsvluchtelingen die in een kamp zijn ondergebracht. Naast film wil Boonstra gebruik maken van internet voor het verstrekken van achtergrondinformatie over de socio-politieke achtergronden waartegen de zeven verhalen spelen.

Het script van Boonstra zal worden verfilmd door de Humanistische Omroep Stichting.

---

## Adviezen

#### 2.2.7 COMPUTHEEK

Waag Society neemt met andere instellingen deel aan een project van de Computheek, een cursuscentrum voor geavanceerde technologie in Zwolle. Het is de bedoeling om een kennis-, advies- en uitleencentrum op te zetten onder de naam De Toverdoos, dat toepassingen van communicatiehulpmiddelen voor verstandelijke gehandicapten stimuleert, die bijvoorbeeld gebaseerd zijn op spraakherkenning. Waag Society levert hiervoor op aanvraag PILOOT aan.

Daarnaast is een plan geschreven voor een cd-rom voor begeleiders, ouders, pedagogen en MBO-leerlingen uit het verzorgingsonderwijs. De cd-rom

heeft tot doel te communiceren dat elektronische hulpmiddelen een waardevol communicatiemiddel kunnen zijn.

#### 2.2.8 DREMPELS WEG!

Waag Society neemt deel aan het initiatief DrempeLS Weg! van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, dat het streven heeft internet toegankelijker te maken voor mensen met een beperking. Waag Society is gevraagd deel te nemen aan de adviesgroep voor mensen met een verstandelijke handicap. Het onderzoek van deze groep naar aanbod, vraag en toegankelijkheid is gestart in november 2000.

Inmiddels is een website geopend, waar geïnteresseerden terecht kunnen voor richtlijnen, voorbeelden, toelichting, nieuws, discussie en al het andere dat nodig is om internetsites toegankelijker te gaan maken voor mensen met een handicap. De eerste fase van het onderzoek is afgesloten op 28 maart 2001 met een manifestatie waar staatssecretaris Vliegenhart van het Ministerie van VWS het startschot gaf voor de landelijke campagne DrempeLS Weg!

PILOOT was hierbij aanwezig in het 'Huis van de vele Toegangen'. Tevens heeft er een presentatie plaatsgevonden over PILOOT in één van de presentatieruimtes. Bij deze openingsbijeenkomst waren diverse groepen mensen uit het veld aanwezig, softwarefabrikanten, hardwarefabrikanten, besturen van gebruikersgroepen, ouderverenigingen, onderzoekers en ook vertegenwoordigers van instellingen.

In het actiejaar is de adviesgroep elke twee maanden bij elkaar gekomen.

#### 2.2.9 CONCERTGEBOUW

Waag Society heeft een *second opinion* aan het Concertgebouw in Amsterdam gegeven ten aanzien van hun internetontwikkelingen. Het Concertgebouw heeft in het afgelopen jaren samen met een technologie-partner een plan ontwikkeld voor een nieuwe, uitgebreide website waarbij de unieke positie van het Concertgebouw tot uitdrukking moet komen.

Gezien de grote investeringen die ermee gemoeid zijn heeft het Concertgebouw Waag Society de opdracht gegeven het huidige projectplan door te nemen en een visie te geven op de haalbaarheid en de strategische keuzes die gemaakt zijn. Op grond van het advies heeft het Concertgebouw een nieuwe start gemaakt met zijn internetactiviteiten.

#### 2.2.10 CENTRAAL MUSEUM

Waag Society heeft een voorstel geschreven om te onderzoeken hoe de Rietveld Collectie Nederland digitaal ontsloten kan worden. Dit is de basis voor een onderzoeksaanvraag van het Centraal Museum bij de Mondriaan Stichting. De aanvraag is gehonoreerd en Waag Society voert het onderzoek nu uit. Output is een concept en advies aan Centraal

Museum hoe de Rietveld-collectie (niet alleen bij het Centraal Museum, maar ook bij andere instellingen zoals het Stedelijk Museum en het Nederlands Architectuur Instituut) ontsloten kan worden.

#### 2.2.11 OUDE KERK

Samen met Lucien Lecarne van het Kunstburo heeft Waag Society een plan ontwikkeld om de verhalen rond de eeuwenoude graven in de Oude Kerk in Amsterdam digitaal te ontsluiten. Er wordt een website gebouwd en in de Oude Kerk komen internetzuilen waarop de website kan worden bekeken. Op grond van het adviesrapport van Waag Society heeft het Kunstburo financiering voor het project gezocht. In 2002 begint de realisatie, waarvan Waag Society het interface gedeelte op zich neemt.

---

## Gastprogrammering

#### 2.2.12 SENIORWATCH

Seniorwatch is een internationale onderzoeksgroep die het gebruik van informatie en communicatietechnologie in de zorgsector onderzoekt, met name in de ouderenzorg. Zowel op de professionele zorgmarkt als in het consumentendomein vormt de groeiende populatie van ouderen een aanzienlijke doelgroep. Veel innovatieve ouderen (zorg) producten en diensten worden mogelijk dankzij ICT. Dit Europese consortium van Finse, Duitse en Nederlandse onderzoekers formuleert uiteindelijk de aanbevelingen die in Nederland via het Nederlands Platform Ouderen en Europa, en vergelijkbare instituten in de andere deelnemende landen het beleidsveld bereiken. Tijdens de fase van rapportage en onderzoek komen de onderzoekers regelmatig samen om hun voortgang te bespreken. In december 2001 gebeurde dat in de Waag. Tijdens die gelegenheid presenteerde Waag Society door middel van twee relevante projecten haar visie op de toepassing van ICT in de zorg.

---

2.3

## Public Research

**Binnen de programmalijn Public Research verricht Waag Society onderzoek naar de maatschappelijke en culturele aspecten van technologie in de informatiesamenleving. Public Research doet een oproep om deel te nemen aan het debat over de uitgangspunten van de netwerksamenleving. In de publicatie Metatag, verwoordde mediatheoreticus Geert Lovink de verschuivingen in het medialandschap van 2001 aldus: "Informatie en communicatietechnologieën zijn een economische factor geworden met zijn eigen ups en downs. (..) Vijf jaar na oprichting van Waag Society is het makkelijk om ideeën als Access for All (toegang voor allen, tot het internet in het bijzonder en nieuwe media in het algemeen) en het digitaal publiek domein, belachelijk te maken. Nu de creativiteit onder druk staat en allerlei controlemaatregelen in de lucht hangen, dreigt de vernieuwende cultuur eenvoudig aan de kant te worden geschoven".**

Met name in het programma Public Research, geeft Waag Society in woord en daad gestalte aan een van haar uitgangspunten: het democratiseren van nieuwe technologieën en ze toegankelijk te maken voor nieuwe publieksgroepen. In dit licht moeten activiteiten als het *hosten* van de Vereniging Open Domein, de actiegroep Indymedia NL en Kabinet Online worden gezien, het *hosten* van serverruimte voor de mailinglijst Nettime NL, alsook het organiseren van debatten rond elektronische gemeenschapsdiensten.

---

## Onderzoek & Ontwikkeling

### 2.3.1 MEDIALOUNGE.NET

De oorspronkelijke Hybrid Media Lounge komt voort uit de Hybrid Media Workspace tijdens Documenta X in Kassel (Duitsland) in 1997. Het is een database voor Europese organisaties, initiatieven, activiteiten en netwerken met een culturele productie op de kruisverbanden van kunst, cultuur, media en politiek. Voorwaarde voor opname in deze database is dat ze een online netwerk hebben en een uitgesproken missie anders dan een winst-oogmerk. Van elke organisatie wordt informatie bijgehouden over: contactadres, projecten, publicaties, events en *mission statement*. De Hybrid Media Lounge was bereikbaar als website en in *freeze* vorm als cd-rom.

In 2001 is een *low-end* versie ontworpen: de Medialounge. Het motief voor de ontwikkeling van deze *low-end* versie was om de informatie toegankelijker te maken voor gebruikers met oudere browsers, ongebruikelijke schermafmetingen en langzame internetconnecties. Tevens was het aanleiding tot een opschoning van het databasebestand. Uit de weblogs van de Hybrid Media Lounge is de meest opgevraagde informatie geïdentificeerd zodat de nieuwere versie van de website efficiënter kon worden toegespitst op het vinden hiervan. Om tot een adequate update te komen, is een questionnaire rondgestuurd aan alle leden.

De Medialounge is geïncorporeerd in de website van de European Cultural Backbone, een coalitie van cross-culturele organisaties die samenwerken om media op een creatieve manier te gebruiken voor sociale verandering.

Een van de belangrijkste verbeteringen is de integratie van de Medialounge in de website van de ECB. De zichtbaarheid van de Medialounge in een omvangrijk Europees netwerk als een belangrijk platform is daarmee aanzienlijk vergroot. ECB-ledenorganisaties worden geplaatst in het netwerk van de Medialounge. Omgekeerd bevat de Medialounge informatie die past bij de context van de ECB en deze ondersteunt.

De presentatie van de Medialounge ging vergezeld van die van de eveneens vernieuwde ECB website. De update en redesign van de website zijn uitgevoerd door Public Netbase (Oostenrijk), in samenwerking met het Virtueel Platform.

---

## Programma & Evenementen

### 2.3.2 DEBAT ELEKTRONISCHE GEMEENSCHAPSDIENSTEN

Een gedeelte van de capaciteit van het UPC-net-



werk is op basis van een contract met de gemeente Amsterdam beschikbaar voor gemeenschapsdiensten. De gemeenteraad en de wethouder van telecommunicatie, cultuur en lokale media wilden een debat wijden aan de verdere inrichting van dit stelsel en hebben daarvoor samenwerking gezocht met Waag Society.

Op 30 maart 2001 organiseerde Waag Society een debat met de wethouder lokale media, betrokken vertegenwoordigers van gemeenteraadsfracties, materiedeskundigen en vertegenwoordigers uit verschillende maatschappelijke sectoren om te komen tot concrete aanbevelingen voor de ontwikkelingsrichting van dit beleid. Aan de hand van presentaties werd op deze dag geprobeerd een beeld te krijgen van het soort diensten dat een plaats zou kunnen krijgen in de publieke mediaruimte.

Publiek en pers konden het debat integraal volgen via live streaming video op een eigen website. Op deze site, <http://www.waag.org/mediadebat>, zijn behalve het programma en de deelnemers sinds de afloop van het debat ook een videocompilatie, downloadbare presentaties en het verslag met aanbevelingen te vinden.

Begin 2002 heeft de stad Amsterdam bij monde van wethouder Bruines ambitieuze plannen bekendgemaakt rond breedbandige infrastructuur waarin een aantal in de aanbevelingen geformuleerde onderwerpen, waaronder een *open source*-benadering en de mogelijkheden van glasvezel, terug te vinden waren.

In het kader van de publieke mediathematiek stelde Waag Society in 2001 tevens haar expertise ter beschikking aan TNO-onderzoekers die een uitvoerige studie verrichtten naar 'Publieke diensten op internet' en wordt contact gehouden met het ministerie van OCenW over de mogelijke opzet van een stimuleringsfonds op dit gebied.

### 2.3.3 THE KILLER (APPLICATION IS PEOPLE) CLUB

Waag Society organiseert Killerclubs sinds 1996. Doel van de bijeenkomsten is de bespreking van de invloed van technologie op de samenleving aan de hand van actuele thema's en projecten.

#### *Killerclub – World Information.org*

De eerste Killerclub van 2001 was gewijd aan het grootschalige tentoonstellingsproject World Information.org, een initiatief van het Weense Public Netbase. Directeur Konrad Becker was aanwezig om het project te bespreken. Waag Society is partner in de Nederlandse uitvoering van World-Information.org, in het najaar van 2002. Deze Killerclub was tevens een introductie van het project in Amsterdam.

De discussie rond het project World Information.org concentreerde zich voornamelijk op de bestaande informatiestructuren in Nederland en aan welke controlemaatregelen deze onderworpen (dreigen te) worden. Evelien Lubbers van journalis-

tiel onderzoeksbureau Jansen & Jansen hield een betoog over de bestaande af luister- en controlepraktijken in Nederland en de samenwerking tussen actiegroepen in Europa die zich bezighouden met issues als privacyschending.

#### *Killerclub – Patenten*

In samenwerking met de Vereniging Open Source Nederland organiseerde Waag Society een discussie-avond over patenten op software. Onder voorzitterschap van Anne Nigten (V2 Organisatie Rotterdam) richtte het gesprek van het panel zich op de huidige stand van zaken en de mogelijk op handen zijnde veranderingen binnen de patentwetgeving in Nederland, maar met name ook binnen Europees verband. In de discussie bleek een tegenstelling te bestaan tussen enerzijds multinationals als Philips, die het patenteren op de in hun lab ontwikkelde software zien als een belangrijke economische factor voor het bedrijfsleven. Anderzijds verdedigden vertegenwoordigers uit het midden- en kleinbedrijf en de *open source*-beweging het standpunt dat patentering de ontwikkeling van software ernstig belemmert. Met name de Vereniging Open Source Nederland, vertegenwoordigd door Luuk van Dijk, is sterk gekant tegen een aanscherping van de patentenwetgeving.

#### *Killerclub – Post-Hackers At Large*

In de zomer is in Twente de Hackers At Large-bijeenkomst gehouden (HAL). Prominente spreker was Hugh Daniel. Op 27 augustus sprak Daniel in de Killerclub over de technische kant van de ontwikkeling en het gebruik van IPSEC, een encryptietechniek voor politieke organisaties.

Na zijn presentatie volgde een discussie over de politieke implicaties van het schrijven van dit soort software en het recht op ongecontroleerde communicatie. Ook werd ingegaan op het tijdens HAL genomen besluit om een Nederlandse variant van de EFF op te starten, de Amerikaanse vereniging voor verdediging van het recht op ongecensureerde communicatie.

---

## Gastprogrammering

### 2.3.4 KABINET ONLINE

Op 15 januari 2001 vergaderde het Kabinet Online, een initiatief van de Infodrome denktank van en voor de overheid, in de Waag over de publieke digitale ruimte en de rol van de overheid daarin. De bijeenkomst is *gestreamd* via het internet en gearhiveerd.

### 2.3.5 INTERNETAFDELING PUBLIEKE OMROEP

De publieke omroep heeft sinds enkele jaren het takenpakket uitgebreid naar het internet. Ook hier geldt het verzuilingsprincipe: iedere omroep een eigen internetafdeling. Onzekerheid over de nieuwe mogelijkheden en koudwaterrees bij de omroepen, leidden ertoe dat er bij de internetafdelin-

gen behoefte ontstond aan kennisuitwisseling en onderlinge technische afstemming. Het gezamenlijk overleg dat in dit verband is opgestart, vond op 19 maart 2001 plaats in het Theatrum Anatomicum van de Waag.

### 2.3.6 VERENIGING OPEN DOMEIN

Het eerste initiatief voor publieke toegang tot het internet in Nederland en ver daarbuiten, was De Digitale Stad. In 2001 is met name de positie van de non-profit activiteiten ter ondersteuning van het publieke domein van DDS bijzonder verslechterd. Dit was nota bene de taakstelling waartoe de DDS oorspronkelijk was opgericht. Er vormde zich een gebruikersgroep die ageerde tegen de plannen van de DDS-directie en deze oorspronkelijke doelstelling wilde handhaven, desnoods onder een andere vlag. Deze gebruikersgroep organiseerde zich in de Vereniging In Oprichting DDS en belegde begin 2001 een aantal protestbijeenkomsten, die resulteerde in de uiteindelijke oprichting van de vereniging Open Domein. De VOD beoogt een openbare ruimte aan te bieden op internet, buiten het bereik van censuur of commercie. Zowel voor als na de officiële oprichting op 23 maart 2001 stelde Waag Society haar zaal ter beschikking voor samenkomsten en later voor de Algemene Ledenvergaderingen.

### 2.3.7 MMBASE DEVELOPERS BIJEENKOMST

Op 23 mei had een bijeenkomst plaats van MMBase-ontwikkelaars, waaraan door dertig mensen is deelgenomen. De developers bespraken diverse technische aspecten ten behoeve van de ontwikkeling van het MMBase-contentmanagementsysteem, zoals *logging*, *tagLibs*, *relations*, *security* en *multi-channeling*.

MMBase is het *open source*-publicatiesysteem dat is geïnitieerd door de VPRO, tevens de hoofdsponsor van het project. Waag Society ontwikkelde haar nieuwe website op basis van MMBase software.

### 2.3.8 OPRICHTINGSVERGADERING INDYMEDIA.NL

Het Independent Media Centre (IMC) is een internetportal voor onafhankelijk nieuws uit de actiebeweging. Actiegroepen, onafhankelijke journalisten, mediamakers en andere vrijwilligers plaatsen hun eigen verslag op de website. Naast teksten gaat het om video, foto's en audio. Het concept van de IMC is ontstaan tijdens acties tegen de bijeenkomst van de World Trade Organisation in Seattle in 2000. De oprichtingsvergadering van de Nederlandse IMC vond plaats op 7 juni in het Theatrum Anatomicum van de Waag.

### 2.3.9 NO NEW ROUND RADIO

Tijdens de bijeenkomst van de World Trade Organisation in Qatar, 14-16 november 2001, is door het

Independent Media Center 24 uur per dag radio gemaakt waarin verslag is gedaan van de demonstraties tegen de WTO. De radio-uitzending was via internet te beluisteren vanaf verschillende servers, o.a. in de VS, Italië en Nederland. Er waren studio's ingericht in Qatar, New York, Brazilië en Wenen. De Nederlandse studio was in Waag Society.

#### *Verslag van Jaap Vermaas:*

«Vanuit Amsterdam hebben we telefonisch mensen uit allerlei landen geïnterviewd, die vertelden over demonstraties in hun land. Dit hebben we aangevuld met informatie die onze "nieuwslezers" zelf voorlezen van internet, en met opgenomen interviews die ons in mp3- of *RealAudio*-formaat werden toegestuurd. We hebben in drie dagen zo'n 10 uur vanuit Amsterdam uitgezonden. Gemiddeld (!) hadden we zo'n 50 luisteraars, wat voor internetbegrippen niet zo slecht is. We hopen in de toekomst een radiostation te starten dat altijd in de lucht is, en op zo'n manier meer bekendheid krijgt en meer luisteraars kan binden.»

<http://live.waag.org:7800/no-wto>

### 2.3.10 RADIO BRUXXEL

De Indymedia organisatie in België maakte live tv, radio en internet uitzendingen rond de Eurotop in Brussel, die van 13-15 december het EU-voorzitterschap van België afrondde. Waag Society was een van de vijf organisaties die de live uitzendingen van Radio Bruxxel op het internet outilleerde.

2.3.11

## SARAI – WAAG SOCIETY EXCHANGE

**Een bijzonder programma in het kader van Public Research is het uitwisselingsprogramma van Sarai en Waag Society.**

Sarai is het centrum voor praktijk en onderzoek van ICT in Delhi, India, dat in februari 2001 haar deuren opende. Het centrum is opgezet onder de paraplu van het Centrum voor de Studie van Ontwikkelingssamenlevingen, een van India's bekendste research-instituten. De samenwerking krijgt gestalte in een driejarig uitwisselingsprogramma. Het project is mede gefinancierd door het directoraat generaal Internationale Samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De missie van het uitwisselingsprogramma is het onderzoek en de demonstratie van nieuwe samenwerkingsmogelijkheden in een multiculturele, transnationale context.

Binnen de bestaande ICT- en nieuwe-medianetwerken is deze samenwerking uniek omdat hij niet uitsluitend op de technologie is gericht. Waag Society verleent geen 'technologische ontwikkelingshulp', wat weinig zin zou hebben gezien de overvloedige voorzieningen op dit gebied in India. De samenwerking is daarentegen gericht op een lacune in de huidige discussie over informatie en communicatietechnologie: het publieke aspect. Waag Society en Sarai organiseren de inhoudelijke discussie, de rol van gemeenschappen en de mogelijkheden van duurzame technologie. Er wordt wel degelijk technologische content geleverd maar deze is in gezamenlijkheid tot stand gekomen (zgn. *open source*-software). Het uitwisselingsprogramma sluit aan bij het internationale model van een netwerksamenleving die mogelijk is geworden door de ontwikkeling van het internet.

Waag Society is een ideale partner voor Sarai omdat de organisatie aanzienlijke ervaring heeft opgedaan met publieke nieuwe-mediacontent.

Het programma bestond uit seminars, workshops, bezoeken en publicaties. De activiteiten vonden plaats in India en Nederland. De expertise van Waag Society is met name ingezet voor de praktische en virtuele organisatie van de ontwikkeling van uitdrukkingsmiddelen voor activisme, *tools* die het democratische gebruik van media bevorderen en ontwerp van netwerken en platforms voor samenwerking, discussie en educatie.

### OPENING SARAI

Het centrum opende zijn deuren op 23 februari 2001 met een driedaags programma van presentaties, lezingen en een seminar. Het centrale thema van de opening was het Publiek Domein, met als subthema's o.a. urbanisme, censuur, copyright, communicatierechten en Hindi in nieuwe media. Genodigden kwamen uit Zuid-Azië, Australië, Europa en de Verenigde Staten.

De Nederlandse deelnemers waren Geert Lovink, Eric Kluitenberg, Graham Harwood, Bart Tunnissen en Floor van Spaendonck. De openingslezing van Geert Lovink is opgenomen in de publicatie *Metatag* van Waag Society en het on line magazine van *Doors of Perception*, Amsterdam. Onderdeel van het openingsprogramma was de presentatie van de eerste reader van de Waag-Sarai Exchange en van het on line *journal*.

## Publicaties

### READER 'PUBLIC DOMAIN'

In de loop van de voorbereidingen op de opening van Sarai kwam het idee naar voren om niet alleen een fysieke aanwezigheid te realiseren (het Sarai gebouw en café) en een website, maar om daarnaast ook het gedachtegoed dat in Sarai een plaats vindt, te verspreiden in de vorm van een publicatie. Deze *reader* zou een beslag moeten zijn van de kritische beschouwing van nieuwe media rond de opening van Sarai alsook toegang geven tot een aantal sleutelteksten van buiten India (hoofdzakelijk afkomstig uit Europa en de Verenigde Staten).

Omdat er zo weinig over nieuwe media gepubliceerd is in boekvorm, zowel in India als daarbuiten, kostte de samenstelling van een bundel weinig moeite. Het redactiewerk is gedaan door de leden van het Raqs mediacollectief en Geert Lovink.

Het onderwerp van de reader viel samen met het hoofdthema van de openingsconferentie van Sarai: het publiek domein. De redactie maakte een selectie van artikelen over oude media, zoals film en radio, werkomstandigheden in de IT-industrie, het internet in het algemeen en vrij verkrijgbare software in het bijzonder. Het redactiewerk verliep soepel door de ervaring van beide partijen met het samenstellen van een publicatie in relatief weinig tijd. Voor alle betrokkenen was het meest verrassende de snelheid van de uitwisseling per e-mail en het gemak waarmee teksten werden overgedragen van auteur naar redactie en van hen naar de vormgevers.

Kort na de opening van Sarai is een elektronische mailinglijst gestart, die wordt gemodereerd en onderhouden door Sarai-leden. Op deze mailinglijst is de discussie over het publiek domein voortgezet. De expertise van Geert Lovink, oprichter van verschillende van dergelijke mailinglijsten, vond aansluiting bij een grote groep gebruikers die berichten postten en on line bediscussieerden. Vanaf het begin was deze lijst een succes en bereikte een kritische massa in termen van deelnemers en frequentie van het posten op de lijst. Binnen een paar maanden na de start in maart 2001 was de mailinglijst uitgegroeid tot een volwassen discussieplatform en een belangrijk *tool* voor Sarai en het uitwisselingsprogramma om ideeën te testen en de uitkomsten van de research en samenwerking te toetsen.

Door Waag Society zijn een honderdtal readers verspreid binnen het netwerk van betrokkenen en belangstellenden. Sarai trof een ruilregeling: weten-

schappelijke instellingen en bibliotheken ruilden een eigen publicatie tegen een reader 'Public Domain'.

### JOURNAL

In december zijn Waag Society en Sarai begonnen met de realisatie van een online *Journal*. Het fungeert als publicatiemiddel voor verslagen en artikelen rondom het uitwisselingsprogramma. Gebruikers van het Journal kunnen commentaar geven en bespreken met elkaar en met de schrijvers in dit online magazine. De Journal is online sinds 23 februari 2001 via de websites van Waag Society en Sarai.

De Journal is toegankelijk voor computers met lage bandbreedte en om die reden is de opzet ervan eenvoudig gehouden. De PHP-Nuke-methode is een geautomatiseerd nieuwssysteem, speciaal ontworpen voor gebruik in intranet en internet. De systeembeheerder heeft totale controle over de website en de geregistreerde gebruikers en beschikt over een aantal krachtige hulpmiddelen om een actieve en interactieve website te onderhouden met gebruik van databases.

Om PHP-Nuke te kunnen gebruiken zijn nodig een computer, MySQL databaseserver, Apache webserver en een geïnstalleerde PHP versie 3 of 4. Al deze programma's zijn kosteloos verkrijgbaar op het Internet.

## Workshops

### WORKSHOP STREAMING MEDIA

In april 2001 is een technische workshop 'Streaming Media' gehouden in Amsterdam. Doel van de workshop was om een oriëntatie te geven op Streaming Media en een training in het *open source*-programma Linux op te zetten voor netwerkbeheerders in Delhi. De achterliggende reden voor deze workshop was om het regionale nieuwe-mediaklimaat in Delhi vorm te geven door de banden te versterken met gelijksoortige initiatieven in Bangladesh, Pakistan, Nepal en Sri Lanka. De workshop vond plaats in de Waag van 9 tot 13 april 2001.

*Verslag van Jeebesh Bagchi:*

«Sarai's netwerksysteem is multi-platform. Linux, Mac en Windows fungeren als *clients* die bediend worden door de centrale Linux-server. Henk Buursen (senior systeembeheerder Waag Society) is in 2000 begonnen met het inrichten van servers en *clients*.

Doelen van de workshop:

- Probleemoplossing rond de integratie van files en printers;
- Synchroniseren van verschillende diensten d.m.v. webservices als Mailman, Apache enz.;
- Opzetten van virtuele servers met gebruikmaking van Apache;
- Know-how over back-up systemen;
- Know-how over draadloze netwerken;
- Presentatie van Sarai en het CyberMohalla project.

Op de eerste dag keken we naar de diverse netwerk-

diensten die draaien op de server van Sarai die bij Waag Society draait. Ook ben ik begonnen met het downloaden van een aantal applicaties en softwaretools voor Sarai.

De tweede dag begon met een uitleg over het back-upstelsel van Waag Society. Het softwareprogramma Amanda biedt de mogelijkheid om data-backups te maken van verschillende systemen en heeft een efficiënt herstelsysteem. Eenmaal geïnstalleerd biedt Amanda een goede back-up service.

We onderzochten de problemen met Samba, een file-server voor Windows en Linux. Ik was erg geïnteresseerd in een aantal kleine hardware-spullen van Waag Society. Henk legde uit dat dit zogenaamde iButtons waren. Er is een compacte webserver genaamd TINY van iButton.com. Deze bevat een Telnet-server, de mogelijkheid e-mailverkeer te behandelen en een webserver. TINY heeft ethernet, zowel serieel als met een RJ11-interface. Deze iButton-oplossing zou gebruikt kunnen worden om applicaties te maken voor bijv. webcams op het web, etc. Daarnaast lukte het om Linux te installeren als een draadloze netwerkserver. Gezien het feit dat de netwerkkaart geen antenne heeft, genereerde de server een aanzienlijke netwerkcapaciteit.

Op woensdag gaven Supreet en ik een presentatie over Sarai en het CyberMohalla-project.

Donderdag was een hectische dag voor Henk, die boeiend was voor mij, omdat ik getuige was van de omzetting van een webserver met grote capaciteit van de ene machine naar de andere. De applicatie die op deze machine draaide was behoorlijk complex: onder andere een *backend*-database via MySQL, een webinterface via CGI en javascript. Henk wilde mij ook kennis laten maken met 'root raid', het voorkomen van *hacks* op de server, maar door tijdsproblemen is dat er niet van gekomen.

Vrijdagmorgen hebben we software op cd's gebrand om mee te nemen naar Delhi. Het ging om o.a. Gnome en KDE desktop-omgeving, de nieuwe versies van de Linux-kernel.»

*Verslag van Supreet Sethi:*

«Jeebesh en ik verzorgden een presentatie voor een kleine groep geïnteresseerden, waaronder ontwerper Arjan Groot en systeembeheerder Henk Buursen, die beiden in Sarai workshops hebben verzorgd. We spraken over de mediascene in India en over de diverse overlappings tussen medianetwerken en vormen. Er ontstond een duidelijker beeld bij de aanwezigen van het specifieke nieuwe-medialandschap in Delhi. Tegen deze achtergrond zijn we ingegaan op de onderzoeksterreinen waarop Sarai werkzaam is en hebben we onze website en interface gepresenteerd.

In de tweede helft van de presentatie introduceerden we het concept van de lokale onafhankelijke media-centra uit ons CyberMohalla-project, om een context te creëren voor een grotere betrokkenheid bij de plaatselijke geschiedenis en een gunstige uitgangspositie voor research- en contentproductie voor het web.

We realiseerden ons dat een van de kernvragen van onze research technologische oplossingen voor samenwerking omvat. KeyStroke van Waag Society is zo'n *tool*. Niels Bogaards, een van de ontwikkelaars van KeyStroke, gaf uitleg over de interface en de laagde architectuur van de applicatie. KeyStroke is een buitengewoon ambitieus project en het vraagt tijd om de complexiteit en de gebruiksdynamiek ervan te begrijpen. De uitleg van Niels was helder en zal ons helpen om de complexiteit van tools voor samenwerking, hun interfaces en architectuur te doorgronden.

Henk Buursen bezocht met ons het ASCII-café, dat gevestigd is in het souterrain van een grote alternatieve boekhandel. Het is een sfeervol verlichte ruimte met allerlei soorten computers en andere hardware maar bovenal een groep spontane en belangstellende jonge mensen. Kennisdeling, innovatie, gesprek en plezier waren er in overvloed. De avond die wij bijwoonden betrof een workshop over het compileren van de Linux-kernel. In een ontspannen omgeving werd veel technische kennis gedeeld zonder de bekende arrogantie en minachting van 'technenuten'. Supreet nam deel aan het gesprek over de micro-basisstructuur van Linux.»

#### WORKSHOP NETWERKEN EN CODESCHRIJVEN

Onderwerpen van deze workshop waren de praktische implicaties van het CyberMohallah-project en de inzet van de Linker-software van Graham Harwood. De workshop had plaats in augustus 2001, met als deelnemers Pankaj Kaushal en Supreet Sethi.

##### *Verslag van Pankaj Kaushal:*

«Supreet en ik lieten Niels Bogaards onze ruwe plannen voor het 'Parikrama'-project zien en we bespraken verschillende ideeën. Niels beloofde ons een KeyStroke-demonstratie en uitleg die uiteindelijk door Arjan Keesmaat is gegeven.

Ik heb uitvoerig gesproken met Graham Harwood over de aanpak van Linker, en we waren het erover eens dat het beste is om een web-gebaseerde versie te ontwikkelen. Ook heb ik me enigszins verdiept in het 'SMS to speech'-project (Text FM) waar Harwood aan werkt en suggereerde een Linux-oplossing. Ook heb ik een GNU/Linux-machine ingericht voor de verdere ontwikkeling van Linker, waar een Apache webserver op draait met CGI-Perl ondersteuning. Deze machine krijgt een IP-adres en zowel Graham Harwood als ik zullen er toegang toe hebben.»

##### *Verslag van Supreet Sethi:*

«Ik kwam naar Amsterdam met het doel op zoveel mogelijk terreinen te werken, afgezien van de dagen dat we naar de Hackers At Large (HAL) conferentie waren. Het ging om de volgende werkkerreinen:

- 1) Het bouwen van Firewalls en NAT
- 2) Streaming audio en video
- 3) Installatie van Linux op Mac

Op de eerste dag toonde Henk Buursen mij de opbouw van het netwerk met beveiliging-*checkpoints* en

firewalls. Ook kreeg ik inzicht in het toepassen van firewalls in IP-series.

De tweede dag van de workshop is aan Pankaj en mij uitleg gegeven over *audio streaming*. Er werd gebruik gemaakt van Icecast en lokaal ontwikkelde software, Free Stream.

Na terugkomst van de HAL-conferentie, probeerde ik Linux te installeren op een Apple Macintosh machine. Op de laatste dag installeerden we Ipsec voor Linux op twee machines om tests te kunnen doen.»

#### STRATEGISCHE ONTWIKKELING EN NETWERK

Sarai-meeting Streaming Media, 13 april 2001: Marleen Stikker, Jeebesh Bagchi, Floor van Spaendonck.

Supreet en Jeebesh werkten met Henk Buursen aan verschillende netwerk- en software-oplossingen, wat speciaal voor Supreet Kaushal productief was. Jeebesh Bagchi heeft verschillende ontmoetingen gehad over onderwerpen als Streaming Media en het CyberMohallah-project, met o.a. Adam Hyde (XS4all), Robert de Geus (Montevideo), Eric Kluitenberg (De Balie) en Steef Heus (CWAC). Met Steef Heus had hij een gesprek over financiering van Sarai met NOVIB. Daaruit bleek dat zij uitsluitend geheel door NOVIB ondersteunde projecten uitvoerden en geen betrokkenheid van het HIVOS-fonds zouden toelaten.

#### WAAG-SARAI FAQ

De gesprekken over ICT en ontwikkeling zijn een reflectie van de issues en kwesties rondom de positionering van ICT in het Zuiden. De situatie in deze verschilt van die rond andere issues, omdat het veelal aan kennis ontbreekt bij de partners van Sarai die zich met het onderwerp bezighouden. ICT is een belangrijk nieuw punt op de agenda van ontwikkelingslanden. Waarom de regering en ontwikkelingsorganisaties al dan niet financiële steun zouden moeten geven aan ICT in ontwikkelingslanden, is een vraag die beantwoord moet worden.

Belangrijke kwesties zijn de Digitale Kloof, emancipatiebevordering via internet, culturele issues, de ontwikkeling van vaardigheden. Waarom zou je 'gratis software' moeten ondersteunen, waarom zou de Nederlandse overheid een eigen ICT-ontwikkelingsprogramma voor het Zuiden moeten opstellen en het ICT-programma van de Wereldbank niet moeten steunen? De gedachte is om dit soort vragen te beantwoorden in een Frequently Asked Questions (FAQ). Alle leden van Sarai en andere betrokkenen zullen gevraagd worden hiervoor input te geven, in de vorm van korte statements en sommige casestudies, om de situatie te verhelderen.

#### SEMINAR INTERNATIONAL INSTITUTE FOR CULTURAL DEVELOPMENT (IICD)

Het vijfde in een serie gesprekken, was bedoeld om input te genereren in het ICT-actieplan van het Nederlandse Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking en had plaats op 8 mei 2001 op het IICD in Den Haag. On-

geveer vijftien mensen kwamen bijeen om geïnformeerd te worden over Sarai en te praten over de samenwerking tussen dit nieuwe centrum en Waag Society in Amsterdam. Uiteindelijk is veel meer besproken dan hetgeen betrekking heeft op Sarai.

*Verslag van Michiel Hegener (verslaggever NRC Handelsblad):*

«(...) Sarai is van start gegaan aan het begin van 2001 en heeft zijn wortels in het Centre for the Study of Developing Countries (CSDS) in New Delhi. Het project is opgezet met donorgelden en zou zelfvoorzienend moeten zijn binnen drie jaar. Het wil een ICT platform zijn voor honderden tot duizenden Indische activisten uit diverse werkgebieden. Onderdeel van Sarai zijn een *portal site* en fysieke locaties waar gemakkelijk en goedkoop internettoegang wordt aangeboden. ('Sarai' is een naam voor een rustplaats van karavanen). Het onderliggende idee is om "het grote reservoir aan creativiteit in de gemeenschap te kanaliseren door middel van het programma dat Sarai aanbiedt", is een van de statements van het project. Sarai streeft ernaar om de positie van de niet tot de elite behorende bevolkingsgroepen te versterken, om te beginnen die van Delhi. Daartoe zet Sarai verschillende manieren op om inkomsten te genereren, zoals DTP, disseminatie van het werk van fotografen, en geeft informatie over "weinig bekende maar gemakkelijk toegankelijke overheidsleningen en subsidieprogramma's voor het opzetten van cybercafé's". Op het mensenrechtenniveau heeft Sarai de intentie om via het internet groepen met elkaar in contact te brengen die werken met gevangenen, het milieu (luchtvervuiling, anti-dam), vrouwenrechten, straatkinderen, homo en lesbische rechten. In het voorstel wordt gesteld: "Al deze initiatieven vertonen een zekere graad van autonomie maar zijn ook onbekend met elkaar en opereren te verspreid. Er zijn te weinig publieke plaatsen van samenkomst of fora beschikbaar waar zij elkaar spreken en nieuwe verbanden kunnen leggen."

Dit in overweging nemende, stelde Ravi Sundaram in zijn openingsspeech: "Het ICT-debat verkeert in het allerprilste stadium". Het debat volgt op de snelle verspreiding van ICT maar niet snel genoeg: de theorieën over het hoe en waarom van ICT lopen ver achter bij de recente ontwikkelingen. Sundaram noemde de welhaast categorische afwezigheid van betrouwbare data over wat er gaande is, met name in India, het soort informatie wat nodig is om een project als Sarai op te zetten en fondsen met beleid toe te wijzen. "Er is weinig substantiële research naar de samenstelling van communicatie en ongelijkheid", zei Sundaram. "Over welke sociale mobiliteit hebben we het? Welke technologie? We zijn op dit moment alleen nog aan het experimenteren". Het ontbreken van gegevens heden ten dage is een groot verschil met de vijftiger en zestiger jaren, toen de overheid zich verplicht voelde om economische parameters te onderzoeken, en er voraanstaande economen in de derde wereld werkzaam waren.

Bij gebrek aan een meer wetenschappelijke benadering van de huidige expansie van ICT, betoogde Sundaram, "zien we beschouwingen over succesverhalen

zoals Bangalore. Bij SARAI begrepen we dat we niet zouden slagen zonder informatie. Ik heb het overal gezegd: neem alsjeblieft solide research op als onderdeel van je strategie."

Een ander risico vormt het geloof in zaligmakende mogelijkheden van ICT in combinatie met het idee dat er maar één manier is om onderontwikkeling te verhelpen. "Dat loopt uit op een complete ramp", zei Sundaram. Eerder werden de substitutie van import en industrialisatie gezien als een panacee, nu, betoogde Sundaram, dreigt ICT eenzelfde lot beschoren te zijn. Hoewel hij denkt dat ICT geen hersenschim is, benadrukte hij de complexiteit van de betekenis en de impact ervan. "Ik voel me erg ongemakkelijk bij het idee dat strategieën voor armoedebestrijding wel zullen varen bij de inzet van ICT. Dat is niet een juiste manier om over het ontstaan van nieuwe communicatienetwerken en praktijken na te denken. ICT is niet zomaar een alternatieve strategie voor armoedebestrijding. In een maatschappij als die van India, met grootschalige structurele ongelijkheid, stelt ICT ons voor dynamische problemen en radicale mogelijkheden."

Hoe moet een zo nieuwe en krachtige ontwikkeling dan gestuurd worden? Bij Sarai realiseerde men zich dat ICT gezien moet worden als een medium dat, net als andere media, een geschiedenis heeft en een complexe sociale stratificatie. Wat ICT nog gecompliceerder maakt, is dat die sociale gelaagdheid aan het veranderen is. ICT heeft media en diensten toegankelijk gemaakt voor niet tot de elite behorende groepen. Het heeft mobiliteit van de kasten veroorzaakt, ondermeer omdat het aansluiting vond bij de traditionele bazaar-economie maar vooral omdat de bulk aan ICT in India in de informele sector is geïmplementeerd. Sundaram merkt daar verder over op dat "zeventig procent van de computermarkt vrij is, het grootste deel van het kabelnetwerk is ongeorganiseerd – met buurkinderen die netwerken aanleggen en daar een franchise op nemen – en veel materiaal wordt gerecycled."

Hoewel het in Indiase overheidskringen modieus is om de behoefte aan ICT in het onderwijs te benadrukken, is het overgrote deel van de ICT-opleidingen net zo informeel als de expansie van connectiviteit, met veel Mickey Mouse-diploma's die je kunt verkrijgen op de hoek van de straat. De cursussen die aan het overhandigen van een certificaat voorafgingen, hebben er toe geleid dat veel studenten hun eigen zaak opzetten. "Het is heel vergelijkbaar met het model van handwerkslieden", zegt Sundaram. "De informele ICT-cultuur brengt expansie van ICT teweeg – wat inhoudt expansie van historische economieën als de bazaar-economie, die tegelijkertijd hervormd wordt. Er is bijvoorbeeld traditioneel een onderscheid tussen het werk van de handwerksman en degenen die de kennis monopoliseren. ICT zou degenen die kennis creëren en degenen die het distribueren samen kunnen brengen. Verwantschap speelt nog steeds een grote rol, terwijl nieuwe sociale groepen ontstaan door de expansie van ICT. Parallel daaraan ontwikkelt zich het informele kredietstelsel, nodig om de informele ICT te

financieren: er zijn overlappingsen en Sarai onderzoekt hoe het systeem precies werkt. Dit alles is hoogst belangrijk voor Sarai. "We zijn niet geïnteresseerd in de grote leveranciers van diensten zoals tv, maar naar wat er zich afspeelt op straatniveau".

Deze dynamische, optimistische sector zou instrumenteel kunnen worden in het creëren van een groot publiek kennisdomein. Omdat de Indiase regering altijd de creatie van inhoud heeft gemonopoliseerd, is de huidige staat van het publiek domein 'fragiel', volgens Sundaram. Toch hebben de overvloed aan telefoonwinkels, internet-café's en straathoeknetwerken het potentieel om een andersoortig publiek domein op te bouwen. Om dit te stimuleren, moet aan twee voorwaarden worden voldaan: het gebruik van *open source*-software zoals Linux of Debian ([www.debian.org/index.en.html](http://www.debian.org/index.en.html)) en een intensiever gebruik van lokale talen.

"Het is van het hoogste belang om deze vorm van ICT serieus te nemen. Het gaat er niet om alleen maar 'meer ICT' te bewerkstelligen. Men moet zich afvragen: 'Kan deze technologie gedeeld worden? Wordt de lokale taal gebruikt?' De meeste inhoud in India is in het Engels, lokale talen worden mondjesmaat ingevoerd. Maar de fonts zijn een probleem. Het enige bruikbare font in het Hindi is niet vrij verkrijgbaar, het is alleen te koop van de ontwikkelaar. Dat is net zo idiotisch als het alfabet verkopen. Sarai wil *open source*-software ontwikkelen en gratis verspreiden".

Ondanks de huidige gunstige ontwikkelingen naar een 'ander publiek domein' in India, ziet Sundaram tegelijkertijd de nadelen van het informele karakter ervan: "Er is sprake van een omvangrijke expansie, maar het gaat niet om een openbaar instituut. Het gaat om een publiek toegankelijk gezicht, niet een publiek instituut, dat democratische vormen van kennis opbouwt. Dat is een van de redenen waarom Sarai is opgezet, om te interveniëren in deze ontwikkelingen en om een publiek kennislichaam en publieke samenwerkingsmodellen op te bouwen. Ik denk werkelijk dat dit een strijd is. Net als overall ter wereld trekt de overheid zich terug uit publieke instellingen. Dorpsinstellingen bestaan in India, maar publieke instituties verkeren in een ernstige crisis."

Marleen Stikker opende het debat met enkele verzachtende opmerkingen ten aanzien van de situatieschets van Ravi Sundaram. Ze wees erop dat de situatie rond ICT in Nederland in sommige opzichten niet verschilt van die in India. Ook hier worden de meeste innovatieve ICT-oplossingen aangebracht vanuit sociale netwerken en niet zozeer door de overheid of het bedrijfsleven. Bovendien is ook de Nederlandse structuur van de informatiesamenleving verre van transparant. "Waag Society is erin geïnteresseerd gebruikers als producent te faciliteren, en niet als consument, net als Sarai". En in Nederland staat de hype en de retoriek die ICT omgeeft, met name e-commerce, net zo ver af van wat er gebeurt op het niveau van de straat".

Piet de Lange van DGIS was ingenomen met het feit dat Sarai van onderaf begint: "Gewoonlijk beginnen

we bij deregulering, nationaal beleid, connectiviteit – en hier worden dingen in gang gezet zonder dat de overheid er zelfs maar weet van heeft. Het ontwikkelt zich, zonder overheidsbemoediging, tot een volwaardige technologie, die van buitenaf komt, en de Indiase samenleving begrijpt hoe ze ermee om moet gaan. Dat is een zeldzaam uitgangspunt voor discussie". Welke rol, als er al een is, is er nog weggelegd voor de Indiase overheid, vroeg Ton Wansink, hoofd van de DGIS Zuid Azië Sectie, zich af. Sundaram stelde dat overheden een cruciale rol kunnen spelen bij de distributie van bandbreedte, draadloos of via de kabel – speciaal nu het inpluggen in netwerken in India is vrijgegeven. De Lange dacht dat overheden een 'beperkte maar vitale rol' hadden. In Nederland, zei hij, moest een deel van de telecom-infrastructuur gefinancierd worden door de overheid, terwijl de oorspronkelijke gedachte was geweest om dit over te laten aan de privé-sector.

*To open source or not to open source* – dat bleek een uiterst belangrijke vraag te zijn gedurende de discussies die volgden. In feit was 'not to open source' geen optie voor Waag Society en Sarai, en verschillende statements waren te horen in de trant van 'Who needs Windows in a world without walls and fences?'. Stikker stelde: "Hoe kun je de emancipatie van mensen bevorderen, in plaats van ze werknemers van de ICT-industrie te maken. De *open source*-kwestie is erg relevant voor ons". Voor degenen die niet op de hoogte waren, legde Stikker uit dat open source en Linux niet hetzelfde is als 'gratis', maar dat het betekent dat de programmeercode toegankelijk is zodat een ieder eraan kan toevoegen of veranderen. Andere systemen, zoals Windows, bestaan slechts uit nullen en enen. Ze werken of ze werken niet, gebruikers kunnen daar geen invloed op uitoefenen".

Sundaram bleef net zo uitgesproken als hij begon: "*Open source*-software is een intelligentere manier om netwerken te innoveren en te managen". Grotere bedrijven als Sun en Hewlett Packard gaan ook over op open source. "Dankzij een heel slim stukje software, kan het Sarai-hoofdkwartier toe met slechts 28 kilobit per seconde en toch een paar dozijn internetgebruikers bedienen". Sundaram: "Ons hele netwerk loopt op vrij beschikbare software waar geen licenties voor nodig zijn".

Dieper ingaand op waar deze connectiviteit voor gebruikt werd, bleek het ten dele om banaal lijkende zaken te gaan, die desalniettemin relevant zijn voor de betrokken gebruikers. Een deel van de communicatie die via Sarai verloopt, zei Stikker, is 'nauw betrokken bij hun behoeften. Ze willen communiceren met hun familie, ze willen hip zijn, en het is goed voor kleine bedrijfjes".

Sundaram vertelde dat zeventig procent van al het internetverkeer buitenlandse websites betreft, gedeeltelijk omdat zoekmachines daar beter en sneller werken. De meeste hits op Indiase websites komen van Indiërs uit het buitenland, en zijn vooral gericht op het checken van de cricketuitslagen. Het heeft veel te maken met de dominantie van het Engels. Hij beloof-

de: 'Als je websites bouwt die gebaseerd zijn op lokale gemeenschappen in de lokale taal, kun je een aanzienlijke expansie verwachten. In Delhi zijn er meer dan vijftig chatrooms. Erg interessant: mensen chatten in het Hindi, ook al gebruiken ze een Engels script'.

Het issue van de lokale taal lijkt invloed te hebben op de manier waarop non-gouvernementele organisaties (ngo's) omgaan met ICT. Maartje op de Coul van de Nederlandse ngo HIVOS vroeg zich af of er kruisverbanden bestonden tussen ngo's in India en de zich uitbreidende, informele ICT-sector. Niet veel, dacht Sundaram, "De ngo-sector is nog pril. De kwesties die op de eerste plaats komen zijn sociale ongelijkheid, drinkwater en dergelijke – niet ICT. Ik denk dat je het niet op die manier kunt stellen, dan creëer je een valse tegenstelling: appels en peren. De ngo's beschikken nu over een goed intranetwerk, zoals OneWorld. Er zou betrokkenheid moeten ontstaan met wat er van beneden af aan de gang is. Voor de ngo's is dat de volgende stap."

Natuurlijk maakt de golf van informele ICT-activiteit in India en elders het er niet gemakkelijker op om goede doelen te identificeren voor het geven van donorgelden, en Peter Ballantyne van IICD vroeg Sundaram waar hij fondsen aan zou besteden. De beste bestemming waar Sundaram aan kon denken was het opzetten van nieuwe instellingen, waar creativiteit en samenwerkingsmodellen een verdere versterking van het publieke domein zouden bewerkstelligen. "Maar ik zie dat niet gebeuren. Het huidige model is gericht op samenwerking met een elitaire industrie, en het bevorderen van commerciële expansie die op export is gebaseerd, waarin geen ruimte is voor het publieke debat. Steun de economie met alle macht, dat is het credo". Dat is heel problematisch in de optiek van Sundaram. Want het streven naar commerciële expansie zal waarschijnlijk niet leiden tot veel vrij toegankelijke websites in de eigen taal.

#### HACKERS AT LARGE-CONFERENTIE (HAL2001)

In augustus 2001 bezochten Supreet Sethi en Pankaj Kaushal de HAL 2001 conferentie op de campus van de TU Twente. Zij werkten samen met Henk Buursen en Jaap Vermaas aan het leggen van optische en UTP-kabels, woonden lezingen en presentaties bij en maakten *hands-on* kennis met de Ice-Cast software voor streaming media.

#### PRESENTATIE CODE-CONFERENTIE

Jeebesh Bagchi en Supreet Sethi introduceerden Sarai op de CODE-conferentie (Chances and Obstacles in the Digital Ecology) die in april 2001 plaats had in Cambridge, Engeland. Thema van de conferentie was *open source*, intellectueel eigendomsrecht, creativiteit en samenwerking. De Sarai-presentatie werd bijgewoond door 50 mensen.

2.4

## Sensing Presence

**Sensing Presence stelt zich ten doel om de verschillende vormen van podiumkunsten open te breken en een meer open en democratisch georganiseerde ruimte tot stand te brengen. Om dit streven te verwerkelijken, zou een wereldwijd en lokaal podium gebouwd dienen te worden. Een tweede doel van het Sensing Presence-team is om de veranderende rol van de toeschouwer te ondersteunen, waarin deze steeds meer participeert in de activiteit.**

In 2001 stond Sensing Presence in het teken van het implanteren en de disseminatie van de software-applicatie KeyStroke in de wereld van de nieuwe media, de wetenschap en de kunsten. KeyStroke is een *multi-user, cross-media, realtime interactive synthesizer*, ontwikkeld in het Lab van de Waag, onder de hoede van initiatiefneemster Sher Doruff. De software is nu in een beta-versie beschikbaar. Sher Doruff leidt tevens samen met dramaturg Robert Steijn het programma Sensing Presence. KeyStroke is het onderzoeksobject bij uitstek om het creatieve potentieel te onderzoeken van de laatste innovatieve ontwikkelingen op het gebied van de nieuwe technologie. In 2001 is onderzoek gedaan naar creativiteit in een gezamenlijke on line omgeving, *telepresence* bij het gebruik van sensoren en interactiviteit.

---

### Onderzoek & Ontwikkeling

#### 2.4.1 KEYWORX EN KEYSTROKE

Het basisprincipe van de KeyWorx-softwareontwikkeling is om in theorie en praktijk bij te dragen aan het opkomende genre van de telecommunicatiekunst. KeyWorx is in 1998 binnen het medialab



van Waag Society opgezet als research naar de mogelijkheden van mediasynthese; een *multimedia tool* waarmee meerdere spelers tegelijkertijd audio, video, tekst en animaties kunnen creëren en bewerken. Het KeyWorx-platform is met name ontwikkeld voor gebruik in de performancekunst. Veel van de oorspronkelijke doelen van het project zijn inmiddels gerealiseerd.

In 2000 werd KeyStroke aangewezen als de kernapplicatie van het KeyWorx-platform. KeyStroke ondersteunt gelijktijdige mediasynthese binnen een server/gebruiker-architectuur. Het biedt een gemeenschappelijk platform aan, dat gericht is op nieuwe-media-*afficionados* en professionele performers. De KeyWorx-technologie, die de basis vormt voor de toepassing KeyStroke, is een flexibel raamwerk waarbinnen verschillende toepassingsmogelijkheden ontwikkeld worden. Deze toepassingen ondersteunen een grote diversiteit aan gebruikersgroepen, interactie-design en functionaliteit. De gemeenschappelijke noemer is daarbij steeds de *real time multi-user media* interactiviteit binnen een gedeelde werkomgeving.

KeyWorx is een multichannel-technologie (TCP/IP, Midi, SMS, stem, DTMF) waarmee diverse media aan elkaar gekoppeld kunnen worden met behulp van verschillende kanalen. Het is tevens één van de Waag-technologieën die in 2002 getest zullen worden op de 155 Megabit GigaPort-connectie van Waag Society. KeyWorx heeft de aandacht getrokken van ontwikkelaars uit verschillende werkvelen die het zien als een mogelijk platform voor gemeenschappelijke interactie waaronder televisie, breedband-chat, games en installaties.

Twee pilotprojecten met KeyWorx-technologie die in 2001 zijn uitgevoerd, waren KeyJ en Loopfinder.

#### 2.4.2 KEYJ

KeyJ is ontwikkeld als prototype voor NEMO, Amsterdam: een multimedia DJ- en VJ-installatie voor kinderen. Doel van de KeyJ installatie is om bewustwording van beeldmanipulatie te doen ontstaan. KeyStroke heeft als belangrijke eigenschap dat verschillende factoren tegelijkertijd media kunnen beïnvloeden door als speler input te leveren.

Tom Demeyer en de Belgische mediakunstenaar Guy van Belle ontwikkelden een scenario voor een interactieve omgeving die aangestuurd wordt door het maken van bewegingen en gebaren binnen een veld van twaalf lichtsensoren.

Door te dansen in de lichtbundels, creëren en beïnvloeden de dansers beeld en geluid in een DJ/VJ-stijl. De eerste oplevering vindt plaats in het voorjaar van 2002.

#### 2.4.3 LOOPFINDER

In het Loopfinder-project werkten studenten van het European Masters of Media Art (EMMA) aan de

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht aan een tool waarmee gebruikers gezamenlijk media-files kunnen aanleggen van audio, video en beelden. De zeven studenten ontwierpen een website, waarbij ze gebruik maakten van het Keyworx-platform om een online *'rich media'* chat-omgeving te bouwen. De EMMA website stelt studenten en gebruikers in staat online media te creëren, uit te wisselen en te presenteren.

#### 2.4.4 SENSORLAB

In samenwerking met Stichting STEIM, partner van Waag Society in het Virtual Institute for Research of Media Art werd er een lab ingericht waar gewerkt kon worden aan de ontwikkeling van sensoren, robotics en interactieve software-applicaties. Het Sensorlab wil ruimte bieden aan kunstenaars die geïnteresseerd zijn in het combineren van technologie en expertise van beide instituten, zoals KeyStroke en de Sensorlab-interface van STEIM.

De eersten die hier gebruik van maakten waren de Canadese nieuwe-mediakunstenaars Michelle Teran en Jef Mann. In drie weken is in een workshop geëxperimenteerd met verschillende mogelijkheden om media te gebruiken, zoals non-screen interfaces, robots en omgevingselementen. Fysieke interfaces met ingebouwde sensoren, zoals *'Billy the Singing Fish'*, werden verbonden met KeyStroke en gebruikt om kinetische instrumenten aan te sturen middels het internet.

Het zou een begin kunnen zijn van een evenement waarin dansers in Nederland robots in Canada aansturen. Hun onderzoek was zo succesvol dat Michelle Teran is gevraagd om als *artist in residence* terug te keren in 2002 voor een langere periode. Zij was een van de eerste nieuwe-mediakunstenaars die KeyStroke onmiddellijk integreerde in haar eigen performance-werk.

#### 2.4.5 THEATRUM DIGITALIS

In 2001 vonden de eerste verkenningen plaats van een nieuwe publieke ruimte in het Theatrum Anatomicum: Theatrum Digitalis. Het Theatrum Digitalis gaat daarin fungeren als een repetitie- en presentatieruimte voor experimentele voorstellingen op de grens tussen theater en nieuwe media. De aansluiting op GigaPort, het breedbandnetwerk van de Universiteit van Amsterdam, verzekert Waag Society van een infrastructuur waarmee hoogwaardig onderzoek gedaan kan worden naar de inzet van nieuwe technologie in een performance-setting.

Hoe klein de ruimte van het Theatrum Anatomicum ook is, hij werkt inspirerend op makers, omdat hier de beroemde anatomische lessen van Dr. Tulp plaatshadden. Dit gegeven lag dan ook ten grondslag aan een bescheiden onderzoek waarbij het lichaam van een dode man in yogapositie tot leven komt via het rekenkundige universum van een com-

puter. Het was een samenwerkingsverband tussen de danseres Renee Copraij en de internetkunstenaars Isabelle Jenniches en Stefan Kunzmann. Zij onderzochten hoe het brein van de computer het bewustzijn van dansers zou kunnen aansturen. Er waren twee presentaties voor dertig man. De toegang was gratis, vanwege het tentatieve karakter van dit onderzoek.

Deze kleine voorstudie leidde tot een plan om een serie presentaties in 2002 te creëren waarbij theatermakers, choreografen, filosofen, en nieuwe-mediakunstenaars anatomische lessen geven met een lichaam dat niet in de fysieke ruimte bestaat, maar alleen virtueel aanwezig is. De voorbereidende gesprekken met de toekomstige deelnemers aan dit project Anatomie van het Onzichtbare, hebben een groot deel van het najaar van 2001 in beslag genomen.

---

## Programma & Evenementen

### 2.4.6 GLOBAL STAGE - WORKSHOPS

Workshops zijn uitermate geschikt om de mogelijkheden van KeyStroke in combinatie met andere digitale middelen verder te onderzoeken en de betaversie waarin KeyStroke zich bevindt te *debuggen*. Ook zijn workshopdeelnemers potentiële kandidaten om KeyStroke later in andere, nog ongekende situaties te gaan toepassen.

Er zijn workshops gehouden in Alberta (Canada), Bergen (Noorwegen), Reykjavik (IJsland) en Amsterdam, waarin met inzet van KeyStroke onderzoek is gedaan naar de mogelijkheden van *telepresence* in performances. Hierin werden middels KeyStroke de mogelijkheden onderzocht naar een content voor telepresence, met een keur van internationale nieuwe-mediakunstenaars.

### 2.4.7 HOT WIRED LIVE TAP, BANFF CENTRE FOR THE ARTS, CANADA

In het Banff Centre for the Arts werden geavanceerde technologische experimenten ondernomen om klimatologische omstandigheden inzet te maken van telepresence. Dit gebeurde in het Hot Wired Live Tap (HWLT) programma van het kunstencentrum. Dit is een internationaal en multidisciplinaire groep van kunstenaars, technologen en onderzoekers wiens *off- and online* live kunstprojecten gepaard gaan met het gebruik van digitale technieken als streaming media, elektronica, live video en audio en gemeenschappelijke omgevingen, in combinatie met laagwaardige technologische platformen en zelfs non-technologische platformen.

### 2.4.8 BEK FESTIVAL, BERGEN, NOORWEGEN

In Bergen werd tijdens het BEK festival, een internationaal kunstenaarsinitiatief, onderzocht hoe

VJ's en DJ's vanuit verschillende steden een omgeving van beeld en geluid kunnen samenstellen.

### 2.4.9 HOGESCHOOL VOOR DE KUNSTEN, AMSTERDAM

Door Frank Baldé is een tweedaagse workshop gegeven aan programmeurs van de afdeling Muziektechnologie van de Hogeschool voor de Kunsten Amsterdam en van andere onderwijsinstellingen over LiSa, live sound sampling software van STEIM en de programmeertaal Spider, voor de Sensorlab-interface.

### 2.4.10 GLOBAL STAGE - WIRETAP

Op 23 maart nodigde V2 Organisatie uit Rotterdam, Sher Doruff en Niels Bogaards uit om KeyStroke te presenteren in de Wiretap-serie. Zij *jamden* met Eric Redlinger vanuit New York. Het was de meest uitgesproken *coming out* van KeyStroke in het Nederlandse nieuwe-medialandschap. Besloten werd om zo'n kleinschalige en intieme demonstratie in de vorm van een live performance tussen twee plekken regelmatig als format te gaan gebruiken.

### 2.4.11 GLOBAL STAGE - KUNSTACADEMIES

Er is een aanvang gemaakt om het kunstonderwijs kennis te laten maken met KeyStroke. Zo werden gastlessen gegeven aan de Minerva Groningen en de Aki Enschede en is door studenten aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht gewerkt aan Loopfinder (zie boven).

### 2.4.12 GLOBAL STAGE - ENJOY YOURSELF

Voor het tweede achtereenvolgende jaar heeft met succes Enjoy Yourself plaatsgevonden. Hierbij wordt klassieke muziek op een aantrekkelijke manier voor jongeren gepresenteerd door rap, r&b en wereldmuziek te koppelen aan klassieke muziek en uit te laten voeren door het Promenade Orkest.

Waag Society organiseerde een educatieve workshop voor scholieren uit groep 8, waarbij gebruik wordt gemaakt van KeyStroke.

VJ Mark Leming leerde de kinderen te werken met de KeyStroke-software, ontwikkeld in Waag Labs. De opdracht was om passende beelden te zoeken bij een muzikale compilatie van Wagner's 'Der Ring des Nibelungen'. Deze geselecteerde beelden mixten de kinderen onder begeleiding van een VJ bij de muziek.

De opzet van de workshops was om het begrip van klassieke muziek te vergroten. Andere leerdoelen waren het leren omgaan met de software en de VJ-technieken van KeyStroke. Door het gebruik van internet maar ook collagetechnieken werden de kinderen op verschillende manieren geconfronteerd met methoden om beelden te verzamelen.

De Enjoy Yourself-concerten dragen met succes bij tot de verdichting van de kloof tussen de gevestigde cultuur en de jongerencultuur. In dit perspectief

zijn de concerten en de workshops een goed voorbeeld van cultuureducatie waardoor jongeren en klassieke muziek dichterbij elkaar worden gebracht. De concerten vonden plaats in de aula van de VU-universiteit op 2, 3 en 4 juli.

#### 2.4.13 GLOBAL STAGE - PERFORMANCES

De medewerkers van Sensing Presence hebben KeyStroke in zijn ontwikkelingsfase ook in de theaterpraktijk uitgetest. Pas tijdens de repetities en in een voorstelling wordt zichtbaar hoe zo'n op live-interactie gerichte applicatie daadwerkelijk functioneert. Sher Doruff werkte met Anne La Berge en componiste en initiatiefneemster Allison Isadora aan de muziektheaterproductie Native Tongue (Korzo, Den Haag) en met choreografe Gonnie Heggen aan een aflevering van haar Labserie (de Melkweg, Amsterdam). Het onderzoek van Sher Doruff richt zich in deze voorstellingen op interactiviteit tussen de diverse media met behulp van sensoren.

Robert Steijn integreerde KeyStroke in de tekstvoorstelling Cassandra, een regie van Lidy Six voor het Grand Theatre, Groningen en de improvisatievoorstelling Tarzan in Theaterwerkplaats het Gasthuis, Amsterdam. Steijn onderzoekt de mogelijke functie van live tekst en beeldprojectie als commentaar, koor of als verlengstuk van het acteurschap.

Opmerkelijk is dat al deze voorbeelden van het gebruik van KeyStroke in de theaterpraktijk leidden tot een verhoogde gevoeligheid en synergie in hoe de voorstelling wordt waargenomen. KeyStroke speelt met de zintuigen door zien en horen los te koppelen, of door tekst aan beeld toe te voegen et cetera.

---

## Gastprogrammering

#### 2.4.14 LOST AND FOUND

Met medewerking van een netwerk aan kunstenaars stellen de medewerkers van Lost & Found avonden samen van 'verdwaalde beelden en geluiden'. Avonden met uiteenlopende audiovisuele presentaties van schrijvers, beeldend kunstenaars, dichters en muzikanten. Lost & Found werd in 1997 opgezet als een project van de Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media. Tot 1999 was de Waag cofinancier van Lost & Found. Sinds 1999 is de Stichting Lost & Found een zelfstandige organisatie en worden de avonden *ghost* door de Waag.

De formule voor de avonden is in al die jaren vrijwel ongewijzigd gebleven: het team spoort mensen in hun netwerk aan om tapes, cd-roms, films, video's of dia's op te snorren die hun na aan het hart liggen, maar om de een of andere reden niet eerder echt op hun plek zijn gevallen of zelfs nog nooit zijn vertoond. Dit afval, dat zich ergens ophoudt tussen kunst en pulp, wordt vervolgens gepresenteerd binnen de context van zo'n Lost & Found-avond.

De avonden blijken telkens weer een uniek samenspel te zijn.

Er is binnen de redactie steeds meer behoefte om stelling in te nemen met betrekking tot bepaalde onderwerpen. Om te spreken in plaats van alleen een podium te zijn. Daarom zijn naast zes reguliere Lost & Found-avonden ook twee thematisch gerichte avonden georganiseerd. Deze avonden hebben een meer vragende en onderzoekende functie. Deze 'specials' vonden elders in Amsterdam plaats. De zes reguliere avonden zijn georganiseerd in het Theatrum Anatomicum.

#### 2.4.15 THE ANATOMY OF WIRED MUSIC

Op 8 maart 2001 werd het Theatrum Anatomicum van de Waag 'hoorbaar' gemaakt door een speciale performance. Twee kunstenaars, Alastair Galbraith en Matt De Gennaro ontlokten aan de specifieke architectuur van het gebouw resonanties door pianosnaren op te spannen door de ruimte en deze met ingewaxte vingers te bespelen.

In juli 1999 reisde het duo met hun muziek door Nieuw Zeeland en speelde in grote kunstgalerieën als o.a. Dunedin, Wellington, het Robert Mcdougall in Christchurch en Artspace in Auckland. De Gennaro hield hier ook een korte lezing waarin hij hun werk positioneerde binnen de context van multimedia-artisten als Harry Bertoia.

De uitvoering voor publiek in de Waag, een coproductie van Radioqualia en Waag Society, betekende tevens de *live streaming* on line primeur van deze 'wire music'.

---

2.4.16

## RADICAL LAB

De omvangrijkste activiteit van Sensing Presence in 2001 was de hosting van het eerste RADICAL Lab in de Waag, van 9 tot 13 juli. Radical is een samenwerkingsverband tussen SMARTlab Centre (Verenigd Koninkrijk), École Supérieure de l'Image (Angoulême) en Waag Society. RADICAL wordt uitgevoerd in het kader van het Information Society Technologies (IST) programma van de Europese Commissie/Fifth Framework. RADICAL stelt zich ten doel een digitale broedplaats te creëren voor de kunstpraktijk. Naast een website worden daartoe prototypes van software ontwikkeld en zijn drie internationale events gepland, waarvan het eerste in Amsterdam plaatshad. In deze drie RADICAL Labs worden nieuwe-mediahulpmiddelen geëvalueerd in een dynamische en open samenwerking tussen kunstenaars, wetenschappers en het bedrijfsleven.

Het Waag Lab had een initiërend karakter en legde de basis voor de toekomstige activiteiten tussen de participanten. De deelnemers waren uitgenodigd wegens hun betrokkenheid bij het overkoepelende thema: creativiteit in gezamenlijke on line omgevingen.

De timing van het eerste event was nadrukkelijk gekozen om een zo groot mogelijke zichtbaarheid in de Europese kunst en nieuwe-mediagemeenschap te garanderen. Inleidende presentaties waren gehouden bij de Deeds & Gestures-workshop tijdens het Europese Festival van 'Young Digital Creation' in Valenciennes (Frankrijk), tijdens de CODE-conferentie over *open source*-issues in Cambridge (Engeland) en bij de viering van het eerste lustrum van Waag Society.

Het centrale thema van het eerste RADICAL Lab werd uitgewerkt in de vraag wat het betekent om gelijktijdig producent en consument te zijn van content, een zgn. *prosumer*.

### HANDS-ON WORKSHOPS

Na een introductiedag met sprekers als Mandy Rose (Nieuwe Media BBC, Wales), Ronald Wall (MVRDV architecten) en de Fluxus-kunstenaar Willem de Ridder, waren er twee *hands-on* dagen georganiseerd voor een twintigtal deelnemers.

Commercieel geëxploiteerde applicaties als de on line spelomgeving Everquest/Age of Empires werden getest naast applicaties die in eerste instantie ontwikkeld zijn door beeldend kunstenaars, zoals het programma Linker van Graham Harwood of voor kunstenaars, zoals KeyStroke. De deelnemers testten elke dag een andere applicatie, zodat alle deelnemers ervaring opdeden met de drie testomgevingen. Deze zijn gekozen op hun specifieke methode van samenwerking:

- Een traditionele manier van samenwerken binnen een niet-traditionele ruimte (Linker);
- Creatieve on line samenwerking (KeyStroke);
- Creatieve strategie binnen het op regels gebaseer-

de systeem van spelomgevingen (Everquest en Age of Empires II).

Onderzocht werd:

- Het verschil in samenwerking binnen een virtuele omgeving en een fysieke ruimte;
- de intrinsieke content van de applicaties;
- de leercurve van de programma's;
- de mogelijkheid tot het opbouwen van een gemeenschap.

De Labdagen werden gemodereerd door Scott dela Hunta, een in Nederland verblijvende Amerikaanse nieuwe-mediatheoreticus en door Marleen Stikker, directeur Waag Society.

### INTERNATIONALE CONFERENTIE

De resultaten van deze Labdagen vormden de agenda van de aansluitende internationale conferentie, op 12 en 13 juli. Onder de veertig deelnemers waren o.a. Elukka Eskelinen (Media Centre, Lume University, Helsinki), Thomas Gauthier (École Supérieure de l'Image, Angoulême), Yann Geslin (Institut National de L'Audiovisuel, FR), Alwijn Wils (Parcival Productions, NL), David Furlow (SMARTlab, GB), Anne Nigten (V2\_Organisatie, NL), Robert Praxmarer (Ars Electronica/Futurelab, Oostenrijk). De eerste conferentiedag zijn presentaties gegeven van KeyStroke, Linker en SMART shell. Op 13 juli verdeelden de deelnemers zich in drie discussiegroepen: Apprenticeship, Community Building en Software Development. Per onderdeel werden lijsten van aanbevelingen opgesteld. Voertaal van het Lab en de conferentie was Engels.

### EVALUATIEMEETING

De *hands-on* workshops en het seminar werden afgesloten met een bijeenkomst van de kernleden van RADICAL op 14 juli.

Een van de conclusies van het eerste RADICAL Lab was dat bedrijfsleven, kunst en wetenschap nog lang niet op elkaar zijn ingespeeld. Vooral in Europa zijn de kunstenaars geneigd hun expertise slechts mondjesmaat beschikbaar te stellen aan het bedrijfsleven (en vice versa). Initiatieven als RADICAL blijken hard nodig om de eerste samenwerkingsverbanden op te zetten.

### WEBSITE

De oorspronkelijke website van RADICAL is ontworpen door Auditorom (VK). Inmiddels is het ontwerp ingrijpend aangepast door Waag Society. Waag Society verzorgde tijdens het eerste RADICAL Lab de on line rapportages, die dagelijks op de site gepubliceerd werden.

Een breder publiek kon de conferentie volgen via de website ([www.get-radical.net/](http://www.get-radical.net/)) die *up to the minute* informatie verschaftte over het onderzoek en de discussies. Op de website zijn ook alle uitkomsten van het Lab, achtergrondartikelen, biografieën en verslagen (in het Engels) opgenomen.

Middels een nieuwsbrief worden de betrokkenen op

de hoogte gehouden van relevante documenten, aankondigingen en presentaties. Onderdeel van de site is een enquête, die beoogt een inventarisatie op te leveren van de behoeften van de Europese creatieve gemeenschap, academische en industriële onderzoeks- en ontwikkellabs.

#### **PRESENTATIES**

Om bij een breed publiek van professionals aandacht te wekken voor RADICAL zijn tussen Lab 1 en Lab 2 (dat begin 2002 plaatshad), veelvuldig presentaties door leden van de kerngroep gehouden. Dit gebeurde ondermeer op het International Film Festival Rotterdam (Exploding Cinema-programma), de nieuwe-mediabeurs Milia in Cannes, de Electronic Visualisation in the Arts (EVA) IST-conferentie in Florence, de Collective Collaboration and Ownership in the Digital Economy (CODE) conferentie in Cambridge, het European League of Institutes of the Arts symposium in Gent, de 9de Internationale Media Art biennale in Polen, IST-event voor Information Society Cultural Heritage Applications in Wenen, de Enterprise Ireland Digital Media Conference in Dublin, BRIDGES International Consortium on Collaboration in Arts & Technology in Los Angeles, de European Audiovisual Entrepreneurs-bijeenkomst in Gotenburg, en Stockholms Royal Polytechnic zomeruniversiteit.

---

# 3. *Waag Uitgeverij*

### 3.1 METATAG

Op 21 juni 2001, bij de eerste lustrumviering van Waag Society, is de publicatie Metatag gepresenteerd. Metatag bevat "26 hits over technologie en cultuur".

Eind 2000 is ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van Waag Society /Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media aan zesentwintig auteurs uit binnen- en buitenland gevraagd om een bijdrage te leveren aan de publicatie Metatag. De uitgave doet verslag van het gedachtegoed van waaruit Waag Society opereert. In vijf hoofdstukken – Context, Initiatives, Design, Performance en Users as Designers – wordt een breed scala aan onderwerpen en projecten besproken. Metatag is tweetalig, Nederlands en Engels. De vormgeving is van Mevis & Van Deursen.

Er zijn contacten geweest met Uitgeverij BIS voor publicatie en distributie van de uitgave en met uitgeverij Artimo. Beiden waren vooral geïnteresseerd in Metatag als nulnummer van een nieuw kwartaaltijdschrift voor technologie en cultuur.

Metatag is uitgegeven in eigen beheer door Waag Society nadat besloten was om aan de publicatie geen (gedrukt) tijdschrift te koppelen. De publicatie is uitgebracht in een oplage van 1500 exemplaren. Het eerste exemplaar is tijdens de lustrumviering op 21 juni overhandigd aan Herman Voogd en Anne van Ogtrop, bestuursleden van het eerste uur.

De (inter)nationale distributie verloopt via IDEA books. Op dit moment onderzoekt Waag Society de mogelijkheden om Metatag periodiek uit te brengen als on line tijdschrift met een jaarlijkse printversie die een samenstelling is uit de highlights van de on line verschenen artikelen. Er zijn daartoe gesprekken in gang gezet met V2\_organisatie en Edition Sutstein uit Duitsland.

### 3.2 SARAI READER

Waag Society is mede-uitgever van de reader 'Public Domain', die verscheen bij gelegenheid van de opening van Sarai in Delhi, februari 2001. (Zie verder: 2.3.11 *Public Research/ Sarai – Waag Society Exchange*).

### 3.3 TOEKOMSTIGE UITGAVEN

Met deze uitgaven zet Waag Society de traditie voort om naast nieuwe media ook in oude media te publiceren. Anno 2002 worden naast Metatag, een tweede reader met de Indiase partner Sarai, en het onderzoeksrapport Demi Dubbel's Teletijdmachine, in gastredactie bij Cultuur Netwerk Nederland een uitgave over Onderwijs & ICT uitgebracht.

---

# 4. *Waag Faciliteiten*



Waag Society huurt het monument de Waag van het Gemeente Grondbedrijf, als hoofdhuurder van het pand waarin bij aanvang van 2001 ook Restaurant In de Waag en Stichting Lezen gevestigd waren. In gezamenlijk overleg is in februari 2000 besloten dat de huurovereenkomst met Stichting Lezen, gevestigd op de eerste verdieping van de Waag, niet verlengd zou worden. De huurovereenkomst liep af op 31 augustus 2000. De huisvesting van zowel Stichting Lezen als die van Waag Society was te beperkt geworden. In overleg met Dienst Binnenstad Amsterdam is uiteindelijk per augustus 2001 voor Stichting Lezen passende huisvesting gevonden in Oxford House aan de Nieuwezijds Voorburgwal 328G. De vrijgekomen kantoorruimten zijn door Waag Society in gebruik genomen.

De voorzieningen die Waag Society in het gebouw treft, worden ten dele ook aan derden ter beschikking gesteld. Het gaat daarbij om partnerorganisaties als verenigd in het Virtueel Platform en de VIRMA of – in het geval van verhuur van het Theatrum Anatomicum – om evenementen die een inhoudelijke relatie hebben tot de activiteiten van Waag Society.

#### 4.1 GIGAPORT

In 2001 ontving Waag Society via het Virtueel Platform een subsidie voor een driejarig abonnement op GigaPort, het breedbandige research-netwerk van Surfnet.

De aansluiting maakt het mogelijk om in deze innovatieve onderzoeksomgeving ideeën en kennis uit de kunst en cultuur in te brengen. Voorheen was het hoogwaardige onderzoek dat GigaPort ondersteunt, voorbehouden aan bedrijven en academische instellingen.

Netwerkexperimenten tussen de leden van het Virtueel Platform die een breedbandig netwerk vereisen worden via GigaPort mogelijk. In Amsterdam fungeert Waag Society als *point of presence*, in Rotterdam is dat V2\_Organisatie. Leden van het Virtueel Platform zullen gebruik maken van gezamenlijke serverruimte in de Waag waar servers direct met het GigaPort-netwerk verbonden zijn. Daarnaast onderzoekt Waag Society de haalbaarheid van de aanleg van een draadloos netwerk van enkele Megabit tussen een aantal culturele instellingen in de Amsterdamse binnenstad: NIM/Montevideo TBA, Paradiso en De Balie. Het betreft hemelsbrede afstanden van 1000 tot 1600 meter dwars door (monumentaal) stedelijk gebied. Onderzocht wordt of er oplossingen mogelijk zijn die gebruik maken van radiogolven of infrarood(laser)stralen. Tevens zal op de afzonderlijke locaties onderzocht worden of er met inachtneming van bepaalde eisen aan netwerkbeveiliging draadloze netwerktoegang te realiseren is in en rond de betreffende gebouwen. Dergelijke verbindingen kunnen worden ingezet voor on line evenementen in en rond de locaties van de instellingen.

#### 4.2 CENTRAAL STATION

Vooruitlopend op het realiseren van deze aansluiting in 2002, is in 2001 het technisch vooronderzoek gestart en is binnen het Virtueel Platform een gezamenlijk pilot-project opgezet genaamd 'Centraal Station'. In 2002 krijgt op <http://www.centraalstation.net> een centrale internet-toegang gestalte. Deze geeft toegang tot breedbandige (streaming) content van de diverse VP-instellingen.

#### 4.3 EXPERIMENTELE SERVER

In het kader van de op handen zijnde verbinding met GigaPort en de bijbehorende toegang tot de wetenschappelijke en onderzoeksweld heeft Waag Society de banden met Surfnet verstevigd. In afwachting van de realisatie van de verbinding heeft Waag Society daarom een experimentele server mogen plaatsen in de serverruimte van Surfnet. Deze werd in 2001 met name benut voor breedbandige evenementen en tests met de Key-Stroke-software.

Daarnaast bood deze server de gelegenheid om diverse experimenten met *streaming media* en *community-radio* uit te voeren.

#### 4.4 CYBURG

In het najaar van 2001 zijn gesprekken gestart met het stadsdeel Zeeburg over mogelijke participatie van Waag Society in het Cyburg-project. Cyburg is een 'Digitale Broedplaats': een breedbandige netwerk omgeving voor het stadsdeel Zeeburg in Amsterdam.

Besloten is om een binnen Waag Society ontwikkelde applicatie – zoals PILOOT of Centraal Station – binnen de Cyburg-proeftuin te plaatsen. Hier kan voor het eerst op grote schaal de impact van een binnen een Medialab ontwikkelde applicatie getest worden. Voor Waag Society is dit een belangrijke stap naar de productontwikkeling van haar multimediatoepassingen.

Daarnaast is Waag Society betrokken bij de opzet van E-lab, een virtueel centrum waar expertise van aanbieders samenkomt.

#### 4.5 THEATRUM ANATOMICUM DIGITALIS

Tot de zomer van 2001 experimenteerde Waag Society met het inzetten van streaming media vanuit het Theatrum Anatomicum om de ruimte haar functie van kijk en leerzaal terug te geven. Een aantal evenementen is op die manier breder toegankelijk gemaakt dan voor de groep mensen die nu eenmaal fysiek een plaats kan krijgen binnen het gebouw. De Streaming Studio van Waag Society trad op als host voor derden waarmee een inhoudelijke verwantschap bestaat. Daarnaast worden eigen programma's geïnitieerd.

Programmabeschrijvingen zijn opgenomen in de hoofdstukken Public Research en Sensing Presence. Onder Public Research viel het *streaming*

event Debat Elektronische Gemeenschapdiensten en trad de Waag als host op voor Kabinet Online en Indymedia.nl. Onder Sensing Presence is een research-voorstelling gepresenteerd en trad de Waag als host op voor The Anatomy of Wired Music.

Het Theatrum Anatomicum is daarnaast verhuurd aan ondermeer het Emma Kinderziekenhuis, KNMG, KPN, World Wide Video Festival, Digitaal Erfgoed Nederland, Algemeen Nederlands Verbond, Les Webproducteurs en het Nationaal Restauratiefonds.

---

# *5. Presentaties, pers en publieksbereik*

## 5.1

**CREATIVE LEARNING****5.1.1 KIDSEYE@KIT**

*Datum:* januari-december 2001

*Publiciteit:* flyer KIT Tropenmuseum, projectbeschrijving Waagsite

*Publieksaantallen:* In 2001 is de KidsEye Journal 15.226 keer bezocht.

*Partners:* Stichting Kunstweb, Stichting Lezen, Stichting Cinekid, Tate Modern, het KIT Kindermuseum, Basisscholen St. Anthonius en De Witte Olifant uit Amsterdam en Hogeschool IPABO.

*Medewerkers:* Emilie Randoe, Marco Meijer, Sandra Koch

<http://www.kidseye.nl>

**5.1.2 SOLAR PARK**

*Opleverdatum:* oktober 2001

*Presentaties:* Landelijke Netwerkdag Technica Tien tijdens de Wetenschap & Techniek-week in NEMO.

*Publiciteit:* Persbericht, projectbeschrijving Waagsite, item elektronische nieuwsbrief oktober 2001

*Pers:* Al snel na de opening werd de website benoemd tot 'Klik van de Week' bij <http://www.kennisnet.nl>, en tot 'Website van de maand' bij <http://www.leesmug.nl>. Ook een formelere website als <http://www.zon-pv.nl> verwijst naar het Solar Park.

*Publieksaantallen:* Sinds de opening krijgt de website dagelijks gemiddeld 50 bezoekers: iedere dag 2,5 schoolklas.

*Medewerkers:* Zegt de Buurvrouw, Bente van Bourgondiën, Aske Hopman, Roos Eisma

<http://www.technika10.nl/solar/park>

**5.1.3 GOUDEN @PENSTAART**

*Datum:* september-november 2001

*Presentaties:*

–8 mei, bijeenkomst "Jeugdbibliotheekwerk", Utrecht, 300 bezoekers

–1 en 5 september, besloten bijeenkomst voorjury

–1-14 oktober, beperkt toegankelijke jureringdagen in het land

–9 november, uitreikingbijeenkomst, Amsterdam, 75 bezoekers

–Individuele gesprekken met o.a. Z@ppelin, het Cinekid Festival voor de Jeugd, De Kinderconsumment, ThinkQuest, Bibliotheek Heiloo en Surfkids.

*Publiciteit:*

–Projectbeschrijving Waag website

–Aankondiging elektronische nieuwsbrief

–Advertentie Turning Point Magazin september 2001

–Persbericht Aankondiging, 1 oktober 2001

–Persbericht Bekendmaking winnaars, 30 oktober 2001

–Sticker cd-roms (kwaliteitskeurmerk), 7 november 2001

–Button websites (kwaliteitskeurmerk), 7 november 2001

–Persmap Uitreikingsdag, 9 november 2001

–Livestream Uitreikingsdag, 9 november 2001

–Advertentie 1/1 Compukids, 15 december 2001

–Banner Compukids, 15 december 2001

–Advertentie J/M Magazine, januari 2002

*Pers:*

–AVRO's Gezondheidsplein (vermelding), 25 oktober 2001

–Taptoe (coverartikel), 26 oktober 2001

–Trouw (nieuwsbericht), 31 oktober 2001

–NOS Jeugdjournaal, (nieuwsitem), 31 oktober 2001

–Webwereld Nieuwsbrief (nieuwsbericht), 31 oktober 2001

–Profiel (artikel), 1 november 2001

–Adformatie nieuwsbrief (nieuwsbericht), 1 november 2001

–Spits (nieuwsbericht), 1 november 2001

–Turning Point Magazine (vermelding), november 2001

–NRC Handelsblad (linklijst), 6 november 2001

–Radio Ned. Wereldomroep (live interview), 9 november 2001

–VPRO Gids (linklijst), 10 november 2001

–De Telegraaf (artikel), 13 november 2001

–Plein Primair (artikel), 21 december 2001

–Tref.nl (artikel), 16 januari 2002

–Omroep.nl, vermelding nominaties

–Taptoe.nl, Apenstaart verkiezing special

*Medewerkers:*

–Stuurgroep: Barry Wiebenga (Stg. Lezen), Marleen Stikker (Waag Society)

–Werkgroep: Sander Hooreman, (productie), Marieke van Dormolen (Adviezen programmering)

–Voorjury: Marco Meijer, Nelson Mooren, Janine Huizenga, Zara Dwinger, Jim Dwinger, Floor van Spaendonck

*Projectsite Gouden @penstaart:* Marco Meijer, Janine Huizenga, Bente van Bourgondiën, Sandra Koch

*Begeleiding jurybijeenkomsten:* Floor van Spaendonck

*Pedagogische Academies Basisonderwijs :*

–Fontys Hogeschool 's Hertogenbosch

–Hogeschool Rotterdam en Omstreken, Pabo Dordrecht

–Hogeschool Limburg, Heerlen

–Hogeschool Maastricht, Faculteit Onderwijs, Maastricht

–Hanze Hogeschool Groningen, Faculteit Gamma, afd. Pabo, Groningen

–HS MarnixAcademie, Utrecht

–Hogeschool Zeeland, Vlissingen,

–Hogeschool IPABO Alkmaar/Amsterdam, locatie Alkmaar

*Basisscholen:*

–Groep 8 van basisschool De Trampoline, Brunssum

–Groep 7/ 8 van basisschool De Rietakker, De Bilt

–Groep 7 / 8 van basisschool De Beemd, Schijndel

–Groep 7/ 8 van Diakonieschool De Springplank, Aagtekerke

–Groep 7 van basisschool De Driemaster, Alkmaar

–Groep 7 van basisschool John F. Kennedy, Dordrecht

–Groep 8 van Daltonschool Het Karrepad, Groningen

*Uitgevers:*

VNU Interactive, The Learning Company, Uitgeverij Zwijsen, Valkieser, A.W. Bruna, MediaMix, Hallo-

ween, Transpodia NV, Uitgeverij Lannoo, Het Spectrum, IJsfontein, Home Soft Benelux, Anne Frank Stichting, Tivola, DENDA Multimedia BV, Artis, Frame Mediaproducties, NCRV, NPS, Holland Kids Community, DOB Den Haag, Reclamepunt NL, Van Spronsen, Radio Ned. Wereldomroep, Zweinstein, Z@ppelin

*Bronzen beeld prijs:* Simona Vergani

*Webredactie:* Sharon van Minden

*Presentatie uitreiking:* Bamber Delver

*Bezoekersaantallen:* In de maanden oktober, november en december gemiddeld 60 hits per dag op de website

<http://www.goudenapenstaart.nl>

#### 5.1.4 DEMI DUBBEL

*Speeldata:*

–2e Daltonschoon, 8.01.01 / 15.01.01

–De Kinderboom, 29.01.01 / 23.04/01 / 11.06/01

–De Polsstok, 26.02.01

–Het Universum 2.04.01

–Pieter Jelles Troelstraschool, 12.02.01 / 19.02.01 / 26.02.01

–Schalmei, 12.02.02 / 19.02.01

–Timotheus, 12.03.01 / 19.03.01

–Willemsparkschool, 29.01.01

–Nellestein, 12.03.01 / 19.03.01

–13e Montessorischool Bijlmer, 7.05.01 / 14.05.01

–Nicolaas Maes School, 8.01.01 / 15.01.01

–Winkler School, 22.01.01

–8e Montessori School, 7.05.01 / 14.05.01

–Donge School, 23.04.01 / 11.06.01

*Bezoekersaantallen:* 490 leerlingen van groep 7 en 8

<http://www.waag.org/demidubbel>

#### 5.1.5 STICHTING MIXT

*Datum:* 23 oktober 2001

*Deelnemers:* 11 personen Stichting Mixt en HKU / EMMA

*Medewerkers:* Sander Hooreman, Roos Eisma, Aske Hopman (allen Waag Society), Uitgeverij IJsfontein, Uitgeverij Maxis.

*Documentatie:* Verslag workshop

#### 5.1.6 WAAG EXPERTISECENTRUM – HAARD-VUURSESSIES OCW

*Datum:* 17 december

*Presentaties:* Op de website <http://www.ictna2002.nl> kan worden deelgenomen aan de discussie. Rapport nummer 18 van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling kan worden gedownload op <http://www.adviesorgaan-rmo.nl>.

*Medewerkers:* Emilie Randoe

#### 5.1.7 PROIBIBLIO

*Datum:* 19 april

*Deelnemers:* 14

#### 5.1.8 ONLINE CLUB

*Datum:* januari 2000 – april 2001

*Bezoekersaantallen:* 822

## 5.2

# INTERFACING ACCESS

### 5.2.1 PILOOT

*Presentaties:*

–31 januari, Computerbeurs SPD Amstel & Zaan, Amsterdam, 500 bezoekers

–15 maart, "Aftrapbijeenkomst" <http://www.ookjij.nl>, Groningen, 50 bezoekers

–28 maart, Drempels Weg Manifestatie, Utrecht, 2000 bezoekers

–16 juni, Computerbeurs '25 jarig bestaan Sport & Recreatie', Katwijk, 1000 bezoekers

–23 november, seminar ICT en zorg, Oostende, België, 50 bezoekers

*Publiciteit:* Projectsite PILOOT, website Waag Society, elektronische nieuwsbrief, PILOOT folder; artikel in Metatag

*Medewerkers:* Evelien Fick, Roos Eisma, Bram Boskamp, Marco Meijer, Janine Huizenga, Sander Hooreman

<http://www.piloot.org>

<http://www.metatag.nl>

### 5.2.2 LINKER

*Presentaties:*

–9-13 juli workshop tijdens RADICAL Lab, 12 deelnemers

–22-26 oktober workshop Vakantieschool, Arena Academy, 12 deelnemers

*Publiciteit:*

–Projectsite RADICAL, projectpagina Waag Society

–Melding in de folder van de Vakantieschool

*Medewerkers:* Floor van Spaendonck

*Persreacties:*

–Uitzending AT5

–Parool, 4 augustus 2001: 'Een feest van maandag tot maandag'

<http://www.mongrelx.org>

<http://www.Linker.org.uk>

### 5.2.3 VERHALENTAFEL

*Presentaties:* Delegatie Seniorwatch

*Partners:* Hans Muller

*Medewerkers:* Aske Hopman, Janine Huizenga, Michaël van Eeden

### 5.2.4 TEXT FM

*Presentaties:*

–12 oktober 2001: Kunstcafé Artotheek Zuidoost, 25 bezoekers

–18/19 oktober: 'The Internet Explorer', Public Netbase, Wenen, 60 bezoekers

–20/21 oktober 2001: 'Make World'-conferentie, München, 350 bezoekers

–23 september 2001, De Balie, 'City-A-Live' Openingsevening, 75 bezoekers

*Pers:*

- Interview Graham Harwood, AT5
- Interview Graham Harwood, Linksverkehr

<http://www.linksverkehr.net/metabolics/metabolics8.html>

### 5.2.5 WEBSITE WAAG SOCIETY

*Presentatie:* 21 juni 2001, 80 bezoekers

*Bezoekersaantallen:* 22.000

<http://www.waag.org>

### 5.2.6 MMLABS

*Presentatie:* februari 2001, Internationaal Filmfestival Rotterdam, 375 bezoekers

*Partners:* Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties, Submarine, Humanistische Omroep Stichting

*Medewerkers:* Marjoleine Boonstra, Janine Huizenga

<http://www.mmlabs.org>

### 5.2.7 SENIORWATCH

*Datum:* december 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Status event:* Gastprogrammering

*Deelnemers:* 35

*Medewerkers:* Aske Hopman, Sander Horeman

## 5.3

# PUBLIC RESEARCH

### 5.3.1 MEDIALOUNGE.NET

*Datum:* april-juni 2001

*Presentatie:* 21 juni 2001, Waag Society Iustrum, 75 bezoekers

*Publiciteit:* persbericht, briefkaart, item op elektronische mailinglijsten (Nettime, Waag Society)

*Bezoekers:* 6913 (juni-december 2001)

*Partner:* Public Netbase, Wenen

*Medewerkers:* Roos Eisma, Floor van Spaendonck

<http://www.medialounge.net>

### 5.3.2 DEBAT ELEKTRONISCHE GEMEENSCHAPSDIENSTEN

*Datum:* 30 maart 2001

*Partners:* Gemeente Amsterdam, Bellissima

*Voorzitter:* Marleen Stikker

*Medewerkers:* Aske Hopman

*Panelleden:*

- Saskia Bruines, wethouder Telecommunicatie, Cultuur en Media
- A.Cherribi, gemeenteraadslid PvdA
- P.J. Hafkamp, gemeenteraadslid VVD
- J.Sargentini, gemeenteraadslid Groen Links
- J.C. Kalt, gemeenteraadslid De Groenen
- P.I. Mizrahi, gemeenteraadslid Mokum Mobiel
- E.M.Sweet, gemeenteraadslid PvdA

*Deelnemers:*

- Hein Buis, beleidsmedewerker gemeente
- Maurice Paulissen, Bureau Informatisering Amsterdam
- Carolien Metselaar, bestuursadviseur ICT Gemeente Amsterdam
- Reineke van Meerten, bestuursadviseur Gemeente Amsterdam
- Menno Vermeulen, bestuursadviseur Lokale Media Gemeente Amsterdam
- Annemarie van Eekeren, Bureau Informatisering Amsterdam
- Geert-Jan Kemme, Kemme Consultancy
- Erik van der Schaft, SALTO
- Egon Verharen, SURF net
- Dick Rijken, adviseur mediatechnologie (United Brains of Amsterdam)
- Paul Steketee, Euronet
- Camille Rietmeijer, Computer Clubhuis Amsterdam
- Justin Kniest, FAB channel / Paradiso
- Pieter van der Zouwen, Bisbis Amsterdam, Zuidoost
- Reinder Rustema, Open Domein
- Piet Bakker, Amsterdamse Telematica Raad
- Jaap Scheltus, Algemene Programmaraad
- Michael van der Vlis, Informatieweb / Cyburg
- Evert Romeyn, UPC Public Policy & Regulation
- Edwin Evenhuis, UPC Public Policy & Regulation
- Bert Bos, CIAO
- Steven Lenos, Instituut voor Publiek en Politiek
- Robert de Geus, Nederlands Instituut voor Media-kunst / Montevideo
- Monique van Dusseldorp, Van Dusseldorp & Partners
- Michiel Schwarz, Adviseur Technologische Cultuur (Infodrome)
- Paul Jongsma, Webtic
- Andra Leurdijk

*Publiciteit:*

Persbericht, aankondiging op Waag website en in elektronische mailinglijsten van Waag Society en Nettime.nl. Publiek en pers konden het debat integraal volgen via live streaming video op een eigen website. Op deze site zijn behalve het programma en de deelnemers sinds de afloop van het debat ook een video-compilatie, downloadbare presentaties en het verslag met aanbevelingen te vinden.

<http://www.waag.org/mediadebat>

<http://www.live.dds.nl>

### 5.3.3 MMBASE ONTWIKKELAARS

*Datum:* 23 mei 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Publiciteit:* Mailinglijst MMBase

*Bezoekers:* 30

*Medewerkers:* Michaël van Eeden, Aske Hopman, Bente van Bourgondiën

<http://www.mmbase.org/mmbasenew/index3.shtml?about+244+8030+news>

### 5.3.4 KILLERCLUB - WORLD-INFORMATION.ORG

*Datum:* 20 juni 2001

*Publiciteit:* Streaming verslag via Waag Society website, item elektronische nieuwsbrief

*Bezoekers:* 40  
*Medewerkers:* Floor van Spaendonck, Henk Buursen  
<http://www.world-information.org>

### 5.3.5 KILLERCLUB – POST HACKERS AT LARGE

*Datum:* 27 augustus 2001  
*Publiciteit:* Aankondiging mailinglijsten  
*Bezoekers:* 30  
*Medewerkers:* Jaap Vermaas, Henk Buursen  
*Spreker:* Hugh Daniel

### 5.3.6 KILLERCLUB – PATENTEN

*Datum:* 31 oktober 2001  
*Publiciteit:* Aankondiging Waag-site en elektronische nieuwsbrief, streaming en archivering van de discussie  
*Bezoekers:* 40  
*Partners:* Vereniging Open Source Nederland  
*Medewerkers:* Henk Buursen, Floor van Spaendonck, Mylène van Noort  
*Panel:* Anne Nigten (voorzitter), Luuk van Dijk (VOSN), Leo Steenbeek (Philips), Sven Bostyn (Maastricht University), Graham Lea (Journalist BBC / The Reporter)  
*Sponsors webcast:* Surfnet, Euronet Internet  
*Pers:* Computable, week 45, p.1  
[www.waag.org/killerclub](http://www.waag.org/killerclub)

### 5.3.7 KABINET ONLINE

*Datum:* 15 januari 2001  
*Bezoekers:* 45  
[www.kabinetonline.nl](http://www.kabinetonline.nl) (zie *Publieke Digitale Ruimte*)

### 5.3.8 OPENING SARAI

*Datum:* 23-25 februari 2001  
*Publiciteit:* Persbericht, aankondiging op website Waag Society, elektronische mailinglijsten Waag Society, Nettime en Sarai  
*Bezoekers:* 150  
*Sprekers:* Narayni Gupta, Saskia Sassen, Ravi Vasudevan  
*Panelleden:* Abhijit Roy, Aditya Nigam, Alok Rai, Amanda Macdonald Crawley, Anish Ahluwalia, Arun Metha, Ashok Vajpeyi, Awadhendra Sharan, D.L. Sheth, Frederick Noronha, Eric Kluitenberg, Gagan Gill, Geert Lovink, Geetanjali Shri, Graham Harwood, Irina Aristarkhova, Jeebsh Bagchi, Joy Chatterjee, Karl-Heinz Klopff, Madhav Prasad, Floor van Spaendonck, Meena Naji, Monica Nerula, Nina Czegledy, Neeladri Bhattacharya, Pankaj Kaushal, Rajeev Bhargava, Ranjani Mazumdar, Raju Mathur, Ravikant, Ravi Sundaram, Rehan Ansari, Ruchika Agarwal, Samara Mitchell, Sanjeev Kumar, Seema Kazi, Shahid Amin, Shuddhabrata Sengupta, Siddharth Varadarajan, Sudhish Pachauri, Supreet Sethi, Veronique Dupont, Yogendra Yadav, Zunaira Durrani.  
*Partners:* Raqs Media Collective  
*Cofinanciers:* Daniel Langlois Foundation (Canada), Centre for the Study of Developing Societies, HIVOS Cultural Foundation (NL)  
<http://www.sarai.net>

### 5.3.9 SEMINAR INTERNATIONAL INSTITUTE FOR CULTURAL DEVELOPMENT IICD

*Datum:* 8 mei 2001  
*Locatie:* International Institute for Cultural Development, Den Haag  
*Publiciteit:* Verslag Michiel Hegener (NRC Handelsblad)  
*Aanwezigen:* 15

### 5.3.10 HACKERS AT LARGE (HAL) 2001 – SARAI PRESENTATIE

*Datum:* augustus 2001  
*Medewerkers:* Henk Buursen, Jaap Vermaas, Marleen Stikker, Supreet Sethi, Pankaj Kaushal  
*Locatie:* Technische Universiteit Twente  
<http://www.hal2001.org>

### 5.3.11 CODE 2001 CONFERENTIE – SARAI PRESENTATIE

*Datum:* april 2001  
*Locatie:* Cambridge Queens' College  
*Medewerkers:* Marleen Stikker, Supreet Sethi, Pankaj Kaushal  
*Bezoekers:* 50  
*Publiciteit:* Artikel Florian Cramer in Mute Magazine, mei 2001  
<http://www.metamute.com/mutemagazine/issue19/index.htm>  
<http://www.cl.cam.ac.uk/CODE>

## 5.4

# SENSING PRESENCE

### 5.4.1 SENSORLAB VIRMA

*Datum:* 25 mei-10 juni 2001  
*Locatie:* STEIM  
*Medewerkers:* Michelle Teran, Jef Mann  
<http://www.keyworx.org>

### 5.4.2 THEATRUM DIGITALIS

*Datum:* september 2001  
*Locatie:* Theatrum Anatomicum  
*Medewerkers:* Isabelle Jenniches, Stefan Kunzmann, Renee Copraij  
*Aantal voorstellingen:* 2  
*Bezoekers:* 30

### 5.4.3 GLOBAL STAGE – WORKSHOPS HOT WIRED LIVE ARTS 2

*Locatie:* Banff Centre for the Arts, Canada:  
*Publiciteit:* Banff Centre for the Arts, Waagsite, e-mail nieuwslijst  
*Medewerkers:* Sher Doruff, Niels Bogaards  
<http://www.banffcentre.ca>

#### 5.4.4 BEK FESTIVAL

*Datum:* 25 november tot 5 december

*Locatie:* Bergen, Noorwegen

*Publiciteit:* BEK organisatie, Keyworx website, Waag website en e-nieuwsbrief

*Medewerkers:* Niels Bogaards

#### 5.4.5 GLOBAL STAGE - WIRETAP

*Datum:* 23 maart 2001

*Locatie:* V2 Organisatie Rotterdam

*Publiciteit:* Wiretap-flyer, aankondiging KeyWorx en Waag website

*Medewerkers:* Sher Doruff, Niels Bogaards, Eric Redlinger (New York)

*Bezoekers:* 45

<http://www.v2.nl/wiretap>

#### 5.4.6 ENJOY YOURSELF

*Datum:* Workshop juni, Concerten 2, 3 en 4 juli (VU)

*Locaties:* Waag (workshops), aula VU (concerten)

*Publiciteit:* Door Promenade Orkest: advertenties in diverse dagbladen, persberichten, flyers. Waag Society vermeldde het evenement in de elektronische nieuwsbrief en op de Waag-website.

*Bezoekers:* Deelnemers workshops en bezoekers concertenreeks: 900

*Medewerkers:* Floor van Spaendonck, Arjan Keesmaat

#### 5.4.7 LOST & FOUND

*Datum:* 9 februari 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Redactie:* Menno Groot, Julia van Mourik, Jan Rothuizen

*Publiciteit:* postkaart, aankondiging Waag website en e-mail nieuwslijsten L&F, Nettime en Waag Society

*Medewerkers:* DJ Born (flyer & leader)

*Presentaties:*

– Pia Wergius (video over meisje dat uit het raam hangt)

– Uta Eisenreich (video over Duitse bejaarden)

– Oliver Hausein ('Ron & Leon', video)

– Julika Rudelius (video over schreeuwende man in file)

– via Julika Rudelius ('Shaken Baked' 16mm-film)

– Agnes de Ruyter: 'RobBob', video met 78 mensen die Rob of Bob heten)

– Rob Zwetsloot/Sam Németh: videoreportage over de presentatie van 'RobBob' in De Kring

– André van Noord/Mariska Voskamp (video naakte man)

– Marnix Goossens (dia's van gevonden pasfoto's)

– Nicolas Touron ('How to be an artist', video)

– Junko Milhuisen (concertregistratie op video)

*Datum:* 9 maart 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Publiciteit:* postkaart, aankondiging Waag website en e-mail nieuwslijsten L&F, Nettime en Waag Society

*Redactie:* Menno Grootveld, Julia van Mourik, Jan Rothuizen

*Medewerkers:* Coma / Yale University (flyer & leader)

*Presentaties:*

– Luna Maurer (video)

– Jenny Perlin (video)

– Yon Gloudemans (dia's van toevallige ontmoetingen)

– Frank van der Stok (lezing met lichtbeelden over paparazzi-fotografie)

– Alister Galbraith/Matt Degennard (geluidsperformance met dwars door de zaal gespannen pianosnaar)

– via Arnoud Holleman (Amerikaans Dogma-filmpje, 1 minuut VHS)

– Arnoud Holleman ('Driving Miss Palmen' lezing en voorvertoning VHS)

– Clément Degaulejac (introdactie + VHS)

*Datum:* 31 mei 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Publiciteit:* postkaart, aankondiging Waag website en e-mail nieuwslijsten L&F, Nettime en Waag Society

*Redactie:* Juliette Jongma, Julia van Mourik, Jan Rothuizen

*Medewerker:* flyer en leader Floor Koomen

*Presentaties:*

– Marieke Kuperus ('Het blauwbaard project', VHS)

– Luna Maurer ('Waanzin van de manager', dvd)

– Erik Weeda 'St. Petersburg' (dvd)

– Harm vd Berg (Olieverfschilderij)

– Jasper vd Brink (Raket film)

– Frans van der Staak (film 'Sepia')

– Ayako Yoshimura (dvd)

– Jasper v.d. Brink (film)

– Uta Eisenreich ('Op kleur parkeren', VHS)

*Datum:* 6 juli 2001

*Locatie:* Theatrum Anatomicum

*Publiciteit:* postkaart, aankondiging Waag website en e-mail nieuwslijsten L&F, Nettime en Waag Society

*Redactie:* Matthijs de Buijne, Julia van Mourik, Jan Rothuizen

*Medewerkers:* flyer en leader Anneke Saveur

*Presentaties:*

– Sfeq (band, begeleiding en improvisatie op vertoond programma)

– Martha Colder ('Spiders from Mars', 16 mm)

– Juliette Jongma ('Nail studio', VHS)

– Serge Onnen (animaties)

– Walter Rus ('Walrus' presentatie 10 jaar Eindhovens videocollectief, VHS)

– Lonnie van Brummelen (2 16 mm films)

– Sita Willemse ('Confessions', VHS)

– Martha Colder ('Scopatone', 16 mm)

– Margot M. Pot (VHS)

– Erik Jan Harmens (Dichter)

– Irene Fortuyn (VHS)

– Julika Rudelius (interview met Daniel Gold betacam)

– Anoniem van het internet: Baby weggeschopt, film-pje mediaplayer

<http://www.lost.nl>

### 5.5

## WAAG PRESENTATIES ALGEMEEN

#### 5.5.1 LUSTRUMVIERING

*Datum:* 21 juni 2002



*Locatie:* Waag  
*Organisator:* Waag Society  
*Deelnemers:* 650

#### 5.5.2 AMSTERDAM BREEDBAND KNOOPPUNT

*Datum:* 21 maart 2001  
*Locatie:* Centrum voor Wiskunde en Informatica Amsterdam  
*Organisator:* Kenniskring Amsterdam  
*Status event:* lunchbijeenkomst  
*Deelnemers:* 170

#### 5.5.3 ICT EN SOCIAAL ECONOMISCHE VERNIEUWING IN AMSTERDAM ZUIDOOST

*Datum:* 21 maart 2001  
*Locatie:* Planetarium Amsterdam Zuid-Oost  
*Organisator:* Stadsdeel Zuidoost  
*Status event:* Expert meeting  
*Deelnemers:* 17  
*Inhoud event:* Discussie n.a.v. lezing mediaprofessor Anna Everett

#### 5.5.4 GIGAPORT MEETING OF THE MINDS

*Datum:* 2 april 2001  
*Locatie:* Media Plaza Utrecht  
*Organisator:* GigaPort  
*Status event:* Besloten bijeenkomst top bedrijfsleven en hoger onderwijs  
*Deelnemers:* 125  
*Inhoud event:* Bespreking acties om Nederland tot koploper te promoveren van toepassingen met 'Volgende Generatie Internet'. Niels Bogaards en Sher Doruff gaven een demonstratie van KeyStroke, Marleen Stikker hield een algemene presentatie van Waag Society.

#### 5.5.5 ADVISEURS AWARD KUNST & ZAKEN

*Datum:* 19 juni 2001  
*Locatie:* NEMO Amsterdam  
*Organisator:* Kunst & Zaken  
*Status event:* afsluiting expertprogramma  
*Deelnemers:* 80  
*Inhoud event:* Presentatie Waag Society aan de hand van Demi Dubbel, KidsEye, Piloot, Verhalentafel, Sarai en KeyStroke. Andere presentatoren waren Corpus Acrobatisch Theater en Montevideo.

#### 5.5.6 RONDLEIDING BOSCH FILM

*Datum:* 19 oktober 2001  
*Locatie:* Theatrum Anatomicum  
*Deelnemers:* 10  
*Inhoud event:* filmopnamen en rondleiding in het kader van een voorlichtingsfilm over allochtone jongeren en monumenten.

## 5.6

# KWANTITATIEVE GEGEVENS

### (A) Instituten

Het publiek van Waag Society bestaat uit bezoekers, deelnemers en toehoorders van de activiteiten van Waag Society. Onder virtuele gebruikers wordt verstaan de mensen die via on line omgevingen, websites, journals en clubs met activiteiten van Waag Society in aanraking zijn geweest.

Onder informatieverstrekkingen zijn in onderstaande weergave opgenomen de bezoekers van de website van Waag Society en de internationale vraagbaak en database Multimedialounge.

	<i>Aantal eenheden</i>	<i>Aantal gebruikers fysiek</i>	<i>Aantal gebruikers virtueel</i>
Evenementen	17	4.027	20.626
Congressen/ symposia	3	72	–
Workshops/ lezingen	7	315	–
Informatieverstrekkingen	2	–	28.913
Publicaties/ brochures	3	1.600	775
Overige activiteiten	7	859	5.412
Totaal	39	6.873	55.726

## 5.7

# DE PERS OVER WAAG SOCIETY

- Het Parool, 17.01.01: 'Lot De Zwijger blijft onzeker'
- NRC Handelsblad, 27.01.01: Overlijdensadvertentie Gerrit van Weelden, oud bestuurslid
- Leesgoed/Stichting Lezen, maart 01: Gouden Apenstaart voor Foxkids.nl
- Het Volkskrant Magazine, 31.03.01: Thema Dertigers, Marleen Stikker
- Nieuwe Revu, 18-25 april 01: 'Internet wordt stroperiger', Marleen Stikker
- Natuur en Techniek, juli-augustus 01: Het Profiel Marleen Stikker
- Het Parool, 10.08.01: 'Subsidie voor V2 en Waag'
- NRC Handelsblad, 13.08.01: 'Subsidie voor V2 en Waag'
- OpNieuw/Nieuwmarktbuurt, Zomernummer 01, Kort
- Carp\*, 13.11.01: De Stijlmeesteres, Mieke Gerritzen
- Vrij Nederland, december 01: Theater/'Tarzan'